

**UCHWAŁA NR XI/50/24
RADY MIEJSKIEJ W BOGUSZOWIE-GORCACH**

z dnia 30 grudnia 2024 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Boguszów-Gorce na lata
2024-2027**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2024 poz. 1465 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 poz. 1292), po uzyskaniu pozytywnej opinii Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, uchwala się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miasto Boguszów - Gorce na lata 2024–2027, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

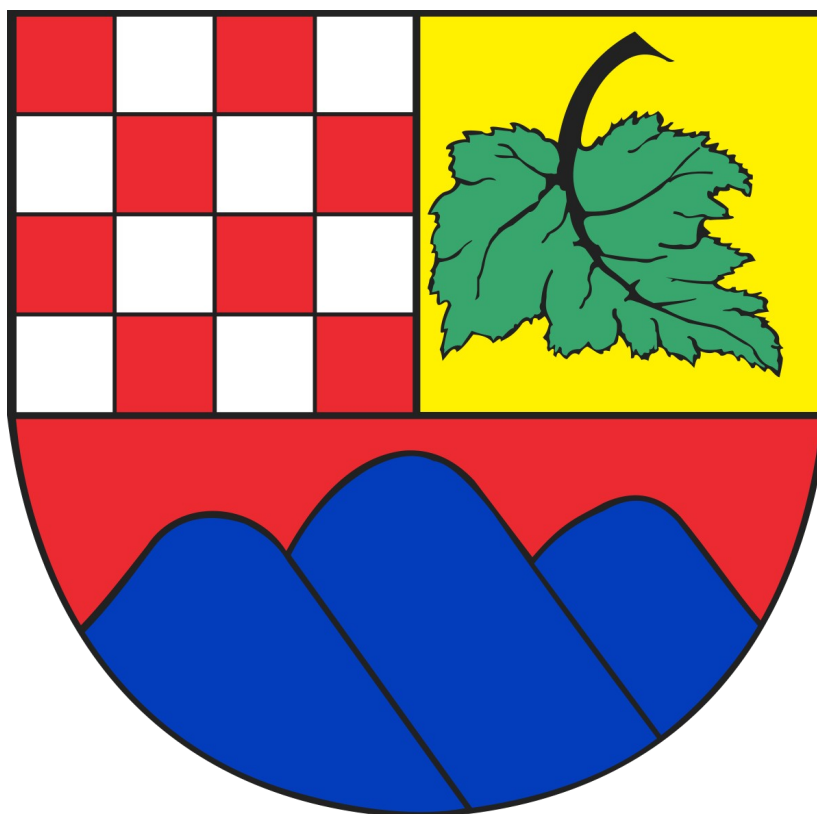
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Boguszowa-Gorc.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Boguszowie-
Gorcach

Bernard Zonenberg

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIASTO BOGUSZÓW-GORCE NA LATA 2024-2027

Zamawiający:

Gmina Miasto Boguszów - Gorce

Plac Odrodzenia 1, 58-370 Boguszów-Gorce

Wykonawca:

Zespół EKO-GEO GLOB

ul. Klonowa 30,

43.250 Pawłowice

Kwiecień, 2022 r.

1. Wstęp

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) gmina ma obowiązek sporządzić gminny program opieki nad zabytkami. Program ten jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Działania te określone są w odniesieniu do całej gminy jako jednostki podziału administracyjnego. Dotyczą nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, a rolą programu jest wzbudzenie w lokalnej społeczności świadomości wspólnoty kulturowej poprzez uświadamianie mieszkańcom znaczenia lokalnych wartości kulturowych.

Program określa kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami: wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych działań organizacyjnych, finansowych, promocyjnych i ochronnych. Istotnym celem programu jest dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie miasta. Aby program mógł być w pełni realizowany, ważne jest zaangażowanie mieszkańców w opiekę nad zabytkami, za które odpowiedzialne będą władze gminy.

Program powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Współpraca środowisk samorządowych, konserwatorskich i lokalnych przy realizacji programu przynieść powinna wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, polepszenie stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, ostatecznie prowadząc do wzrostu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Co 2 lata Burmistrz sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Miejskiej. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu kulturowego oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami są przepisy wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.). Zapis w ustawie mówi jasno, że zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz,

prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Program ma na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Następnie program jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu i gminy (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią trzy poniższe ustawy:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa narodowego w Polsce (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1), wskazuje, że

ochrona środowiska (w tym zabytków) jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela (art. 86).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 z późn. zm.)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli. Wprowadza pojęcia ochrony zabytków i opieki nad nimi (art. 3).

W myśl ustawy ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (art. 4):

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

- e) materiałami bibliotecznymi,
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formami ochrony zabytków są (art. 7):

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rada Gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16 ust.1). Rada Gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenie, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia (art. 16 ust.1a). Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1 (art. 16 ust.2). Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez Radę Gminy (art. 16 ust.3). W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego Rada Gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem (art. 16 ust.4). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony (art. 16 ust.5). Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (art. 16 ust.6).

Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące (art. 17 ust.1):

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 1260, ze zm.) (art. 17 ust.2).

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18 ust.1). W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, w szczególności (art. 18 ust.2):

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust.1):

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę (art. 19 ust.1a):

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;

- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności (art. 19 ust.1b):

- 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1 (art. 19 ust. 2). W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków (art. 19 ust.3).

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 20). Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21).

Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków (art. 22 ust.1). Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22 ust. 2). Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku (art. 22 ust. 3). Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22 ust.4). W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte (art. 22 ust.5):

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych (art. 22 ust.6).

Organami ochrony zabytków są (art. 89):

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40)

Zapis w ustawie informuje, że zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami (art. 7 ust.1, pkt 9).

Dodatkowe uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawierają m.in.:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2023 poz. 977)

Ustawa precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić wymagania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, a także dóbr kultury współczesnej.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2023 poz. 682)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556)

Ustawa wskazuje, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych. Dodatkowo ustanawia, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania: polityk, strategii, planów lub programów powinna: określać, analizować i oceniać przewidywane, znaczące oddziaływanie na środowisko, a także zabytki.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2023 poz. 1336)

Ustawa określa m. in. procedury dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską. Wojewódzki konserwator zabytków wdaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2023 poz. 344)

Ustawa mówi, że jednym z celów publicznych jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz precyzuje, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194 z późn. zm.)

W rozumieniu niniejszej ustawy działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury. Mecnat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. Ustawa określa, że sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji

kultury oraz, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2023 poz. 571)

Ustawa stanowi, że gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe/stowarzyszenia.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określają:

Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 poz. 385)

Ustawa zawiera zapisy o przechowywaniu, zabezpieczaniu i udostępnianiu zabytków. Ustawa mówi, iż Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określa, w drodze rozporządzenia, zakres, formy i sposób ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393)

Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy, które zawiera:

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164 z późn. zm.)

Narodowy zasób archiwalny służy nauce, kulturze, gospodarce narodowej oraz potrzebom obywateli. Nadzór nad narodowym zasobem archiwalnym sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego za pośrednictwem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Inne akty wykonawcze i rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 30, poz. 259), ustawa mówi, że starosta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisany do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie,
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 roku Nr 71, poz. 650),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 roku Nr 75, poz. 706),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 roku, poz. 1901),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1901),

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkiem” (Dz. U. z 2004 roku Nr 124, poz. 1304),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 roku Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r., poz. 1674),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r., poz. 110),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 r. poz. 1886),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2019 r. poz. 1721 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wywozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1470).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2021 r. poz. 81).

Procedury uzyskiwania pozwoleń na prace przy zabytkach:

Prowadzenie prac remontowych lub budowlanych przy obiekcie zabytkowym wymaga szeregu uzgodnień dokonanych między użytkownikiem zabytku a odpowiednim Urzędem Ochrony Zabytków oraz uzyskania wymaganych prawem pozwoleń i opinii – poprzez wypełnienie i wysłanie właściwego wniosku.

Podjęcie działań przy zabytku zwykle jest poprzedzone rozpoznaniem jego dziejów, funkcji, technologii powstania, stanu zachowania, co następuje poprzez wykonywanie odpowiednich badań obiektu. Tzw. organy ochrony zabytków (Generalny Konserwator Zabytków, Wojewódzki Konserwator Zabytków) mogą prowadzić badania konserwatorskie, tzn. rozpoznanie jego historii, struktury. Właściciel zabytku jest zobowiązany udostępnić go w tym celu, a WKZ wydaje stosowne pozwolenie na prowadzenie badań.

Jeśli obiekt wpisany jest do rejestru zabytków, praktycznie wszystkie prace budowlane przy nim, w tym remontowe, wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę. Aby uzyskać pozwolenie na budowę należy przedłożyć w odpowiednim urzędzie (organie administracji architektoniczno-budowlanej) m.in. oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością i projekt budowlany, którego forma i zakres określona jest w ustawie. Zatem planując prace przy zabytku zawsze konieczne jest wykonanie projektu budowlanego.

Jeśli obiekt wpisany jest do rejestru zabytków lub jest chroniony zapisami zawartymi w planie zagospodarowania przestrzennego, praktycznie wszystkie prace przy nim, w tym remontowe czy modernizacyjne, wymagają uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę od organu administracji architektoniczno-budowlanej. Dodatkowo wymagają wcześniejszego wystąpienia do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o pozwolenie na prowadzenie określonych prac konserwatorskich czy robót budowlanych, w określonym czasie. Wniosek taki składa się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków – lub biurze danego miejskiego konserwatora zabytków.

Dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, na terenie niewpisanym do rejestru zabytków, pozwolenie na budowę jest wydawane w uzgodnieniu z WKZ. Jest to procedura wewnętrzna między urzędami. Niezajęcie stanowiska w terminie 30 dni jest jednoznaczne z akceptacją przedłożonych rozwiązań.

Rozbiórka rejestrowego zabytku nieruchomego jest możliwa jedynie po uzyskaniu prawomocnej decyzji o wykreśleniu zabytku z rejestru zabytków, którą może wydać Generalny Konserwator. Przesłanką może być zniszczenie obiektu w stopniu powodującym całkowitą utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Także w przypadku uzyskania nowych ustaleń naukowych, które nie potwierdzą wcześniejszych danych o wartości obiektu, takie skreślenie może mieć miejsce. Na rozbiórkę obiektu wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się pod ochroną konserwatorską, należy uzyskać w odpowiednim Starostwie Powiatowym decyzję o pozwoleniu na rozbiórkę, po uzyskaniu dodatkowych opinii i pozwoleń – głównie WKZ lub GKZ.

Zgodnie z art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2023 poz. 682) w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tychże obiektów lub ich rozbiórkę (ale w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). W stosunku do obiektów budowlanych oraz obiektów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbudowę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń

reklamowych, ustawa nakłada obowiązek uzyskania pozwolenia od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez wydanie pozwolenia na budowę.

Zapisy art. 13 i 109 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2023 poz. 344) precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących: własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych do spółek (aportów). W przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości gminie przysługuje prawo pierwokupu.

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2023 poz. 1336), Wojewódzki Konserwator Zabytków wydaje zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenów nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów - Gorce na lata 2024 – 2027 jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach poniżej:

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 (Uchwała Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.)

Główny cel główny Programu 2019–2022 brzmi:

„Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”

Cel Programu będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe i kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Kierunki działania:

1. Upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”)

Strategia powstała jako dokument tworzący ramy dla nowoczesnego gospodarowania dziedzictwem kulturowym Polski, przy jego maksymalnym zachowaniu, jak również wykorzystaniu w podstawowym celu, jakim jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów Polski. W ramach realizacji spójnych działań w poszczególnych regionach Polski, zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury.

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych. Cel ma być osiągany poprzez:

- 1) poprawę stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego);
- 3) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) poprawę warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Realizacja programu odbywa się w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

- 1) Priorytet 1 „Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych” – poprawa stanu zachowania zabytków, działania rewaloryzacyjne, konserwacyjne, modernizacyjne, adaptacja i ochrona obiektów zabytkowych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków, prace dokumentacyjne, działania mające na celu zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.
- 2) Priorytet 2 „Rozwój i koncentracja kolekcji muzealnych” – dotyczy zadań związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i regionu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów - Gorce na lata 2024-2027 wykazuje spójność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim i regionalnym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

Program opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021 -2024 (Uchwała nr XXXIV/686/21 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 24 czerwca 2021 r.)

W Programie za cel strategiczny uznano zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmacniania tożsamości Dolnego Śląska. Zgodnie z tym założeniem, dziedzictwo kulturowe jest zasobem umożliwiającym budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości mieszkańców regionu. Stanowi zarówno przedmiot ochrony, jak i znaczący potencjał, który może i powinien być wykorzystywany w rozwoju społecznym i gospodarczym województwa.

Cele operacyjne, podporządkowane celowi strategicznemu, dotyczą dwóch obszarów działań:

Cel operacyjny 1: Zintegrowane zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego obejmuje działania mające na celu poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych, w szczególności poprzez wspieranie zintegrowanych aktywności wielu podmiotów zaangażowanych w zarządzanie i opiekę nad nimi.

PRIORYTET 1: Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem zabytków w województwie dolnośląskim.

- ✓ Działanie 1: Wsparcie dla opracowania dokumentacji konserwatorskiej, technicznej, architektonicznej dla obiektów zabytkowych wymagających podjęcia działań ratowniczych.
- ✓ Działanie 2: Wsparcie dla obiektów i zespołów zabytkowych ubiegających się o wpisanie na listę pomników historii, listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz na tworzenie parków kulturowych.
- ✓ Działanie 3: Wytypowanie obiektów do nadania Znaku Dziedzictwa Europejskiego.
- ✓ Działanie 4: Prowadzenie i aktualizowanie zbiorów danych przestrzennych i zasobów cyfrowych dotyczących obiektów zabytkowych.

PRIORYTET 2: Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem i użytkowaniem zabytków.

- ✓ Działanie 1: Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa.
- ✓ Działanie 2: Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa.
- ✓ Działanie 3: Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków.

- ✓ Działanie 4: Wspieranie działań związanych z dostosowaniem obiektów dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- ✓ Działanie 5: Wspieranie poprawy efektywności energetycznej obiektów zabytkowych wraz z wymianą źródeł ciepła na zero- lub niskoemisyjne.

PRIORYTET 3: Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego.

- ✓ Działanie 1: Stymulowanie opracowywania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz Gminnych Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim.
- ✓ Działanie 2: Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.
- ✓ Działanie 3: Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych.

Cel operacyjny 2: Wzmacnianie tożsamości i marki regionu poprzez zasoby dziedzictwa kulturowego obejmuje działania wzmacniające poczucie tożsamości mieszkańców regionu Dolnego Śląska i ich zaangażowania w opiekę nad zabytkami, a także promocję dziedzictwa kulturowego jako integralnej części marki regionu.

PRIORYTET 1: Kształtowanie tożsamości regionalnej przez działania edukacyjne i promocyjne.

- ✓ Działanie 1: Wspieranie programów i projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego.
- ✓ Działanie 2: Wspieranie programów i projektów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną.

PRIORYTET 2: Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami.

- ✓ Działanie 1: Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.
- ✓ Działanie 2: Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla inicjatyw społecznych związanych z opieką nad zabytkami.

PRIORYTET 3: Wzmacnianie marki regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego.

- ✓ Działanie 1: Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa kulturowego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska.
- ✓ Działanie 2: Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowiskowego i turystyki.

Aktualizacja Programu Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego (Uchwała 2696/III/09 przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego dnia 28 kwietnia 2009 r.)

W Programie najważniejszą pozycję wśród turystycznych walorów krajoznawczych, o charakterze kulturowym, zajmują zabytki architektury i budownictwa. Turystyczna waloryzacja zabytków wyłoniła

listę najcenniejszych obiektów zabytkowych województwa. Warunkiem zainteresowania turystycznego zabytkami archeologicznymi jest ich odpowiednie wyeksponowanie w terenie i przystosowanie dla potrzeb zwiedzających. Dotyczy to przede wszystkim stanowisk archeologicznych o własnej, czytelnej formie krajobrazowej.

Analiza grup walorów województwa dolnośląskiego pozwala stwierdzić, że: liczne tereny i obiekty zabytkowe, dają możliwość tworzenia i eksploataowania szlaków krajoznawczych i że istnieje możliwość tworzenia szlaków historycznych, edukacyjnych, wykorzystujących lokalizację rzadkich miejsc ważniejszych bitew oraz martyrologii z okresu II wojny światowej. Zwiększenie atrakcyjności zabytków ma odbywać się m.in. poprzez ożywienie zabytków cyklicznymi imprezami, odpowiednią infrastrukturą i kalendarzem imprez.

Mocnymi stronami rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku są wysokie walory kulturowe łączące dorobek kultur: polskiej, czeskiej, austriackiej i niemieckiej oraz rozbudowana baza turystyczna, zwłaszcza w rejonach górskich i uzdrowiskowych. Program wskazuje także słabe strony rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku, do których należą między innymi: zły stan zabytków oraz brak sprawnego regionalnego i lokalnego systemu informacji turystycznej.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego 2030 (Uchwała nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r.)

W planie przenikają się trzy zasadnicze płaszczyzny. Wizja zagospodarowania przestrzennego województwa, która opisuje docelowy stan zagospodarowania przestrzennego w perspektywie 2030 roku, wyznaczając cztery cele, do których dążyć będzie Samorząd Województwa Dolnośląskiego.

Kolejną płaszczyznę tworzą uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego województwa, które stanowią ocenę (dokonaną w oparciu o obecną sytuację i dotychczasowe trendy, a także prognozowane zmiany) istniejących i przyszłych warunków wpływających na możliwość realizacji zaplanowanej wizji, nie stanowią części planu, ale zostały zawarte w odrębnym opracowaniu. Natomiast kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania województwa, które podporządkowane zostały realizacji czterech celów, ustalone zostały dla całego województwa w części D tekstu planu.

Gminy Boguszów - Gorce dotyczą postulatów kierowane do wszystkich gmin oraz zlokalizowanych w granicach Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego, ustalonego w planie:

- 1) Uwzględnianie założeń „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego” w gminnych programach opieki nad zabytkami w celu skoordynowania działań w sferze ochrony zabytków.
- 2) Wskazywanie w dokumentach planistycznych obiektów i obszarów, które powinny uzyskać ustawową formę ochrony zabytków (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie wojewódzkiej ewidencji zabytków).
- 3) Realizacja regionalnych szlaków turystycznych oraz powiązanie ich z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi gmin z wykorzystaniem systemów lokalnych szlaków.
- 4) Realizacja funkcji turystycznych w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

5) Dostosowanie rozwoju zaplecza turystyki i rekreacji do zmian klimatu poprzez:

- a) realizację transportu zbiorowego w obszarach i ośrodkach o atrakcyjnych turystycznie zasobach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, jako standardu ich komunikacyjnej obsługi,
- b) wykluczenie z realizacji infrastruktury sportów zimowych obszarów o niewystarczających zasobach wód, których eksploatacja dla wytwarzania sztucznego śniegu zagraża lokalnemu środowisku naturalnemu.

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego 2030 (Uchwała nr L/1790/18 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 20 września 2018 r.)

Strategia wytycza wizję przyszłościowego rozwoju regionu jako:

DOLNY ŚLĄSK 2030:

- ✓ regionem równomiernego rozwoju – regionem bez istotnych społecznych i gospodarczych dysproporcji, regionem wewnętrznie spójnym, regionem wyrównanych rozwojowych szans,
- ✓ regionem przyjaznym dla mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów i kuracjuszy, atrakcyjnym miejscem do życia, pracy, nauki i rekreacji,
- ✓ regionem nowoczesnym z kreatywną i innowacyjną regionalną społecznością oraz rozwiniętą sferą naukową i badawczo-rozwojową,
- ✓ regionem konkurencyjnym w scenerii krajowej i europejskiej z Wrocławiem jako silną metropolią oraz ośrodkami regionalnymi o znaczących przewagach konkurencyjnych.

Harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności stanowi nadrzędny cel, któremu podporządkowane są cele strategiczne:

- 1) Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu;
- 2) poprawa jakości i dostępności usług publicznych;
- 3) wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego;
- 4) odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
- 5) wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

W ramach celu strategicznego nr 4 wyznaczono przedsięwzięcia strategiczne:

- 4.5.1 Wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie.
- 4.5.2 Wspieranie i udostępnianie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji.
- 4.5.3 Wsparcie zagospodarowywania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym, które są spójne z przedmiotowym opracowaniem.

Strategia Rozwoju Sudety 2030 (Uchwała Rady Miejskiej Boguszowa-Gorce Nr IV/24/19 z dnia 30 stycznia 2019 r.)

Strategia Rozwoju Sudety 2030 to dokument wyznaczający kierunki rozwoju w sferze społecznej, przestrzennej oraz gospodarczej południowej i zachodniej części województwa dolnośląskiego na lata 2020–2030. Strategia ta obejmuje swoim zasięgiem subregion wałbrzyski i jeleniogórski oraz ma na celu stworzenie spójności terytorialnej, z uwzględnieniem specyfiki obszaru i aktywizację społeczną w celu wzmacniania tożsamości. Strategia składa się z dwóch podstawowych części tj. diagnozy w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej obszaru subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego oraz założeń strategicznych (wizja, misja i cele strategii).

Wizja określona w Strategii: Rozwój, współpraca, dobrobyt

Misja: Integrujący się system społeczno-gospodarczy wzmacniany synergią z otoczenia

Cel główny: Długookresowa współpraca, wysoka jakość życia i środowiska, konkurencyjna i innowacyjna gospodarka

W Strategii określone cele strategiczne, cele operacyjne (priorytety) i przedsięwzięcia strategiczne spójne z przedmiotowym opracowaniem:

4.2. Ochrona, rewitalizacja i udostępnianie walorów kulturowych

4.2.1. Rewitalizacja zabytkowych układów urbanistycznych, założeń uzdrowiskowych oraz rewaloryzacja obiektów zabytkowych

4.2.2. Modernizacja infrastruktury instytucji kultury i muzeów (zwiększenie bezpieczeństwa i dostępności do zasobów dziedzictwa kulturowego)

4.2.3. Wykreowanie programu wsparcia dla miejscowości z obszaru Porozumienia Sudety 2030 o wysokich walorach kulturowych, niebędących siedzibami gmin

4.2.4. Wsparcie działań z zakresu kultury budujących/wzmacniających wspólną tożsamość terytorium Porozumienia Sudety 2030

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy Boguszów - Gorce)

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów - Gorce na lata 2024-2027, jest zbieżny z dokumentami gminy o charakterze strategicznym i opracowaniami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej Gminy oraz zawierającymi ustalenia dotyczące ochrony środowiska kulturowego, opisanymi poniżej:

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Boguszów – Gorce (Uchwała Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc Nr XIX/124/16 z dnia 25 lutego 2016 roku)

Poniżej przedstawiono ustalenia Studium w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Boguszów – Gorce.

W celu ochrony historycznego układu urbanistycznego miasta Boguszów, wpisanego do rejestru pod numerem 518 decyzją z dnia 2.12.1958 r., wg zapisów Studium zaleca się wprowadzenie w planach miejscowych ustaleń zmierzających do:

- zachowania historycznego układu przestrzennego, tj. rozplanowania dróg, linii zabudowy i kompozycji zieleni,
- restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów,
- konserwacji zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie nawierzchni,
- zachowania sposobu użytkowania gruntów,
- zachowania historycznych wnętrz urbanistycznych,
- dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni muru i otworów oraz nawiązanie formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
- uwzględniania istniejących już związków przestrzennych i planistycznych przy działalności inwestycyjnej,
- sukcesywnego usuwania lub przebudowy obiektów dysharmonizujących.

W celu ochrony układu urbanistycznego – zabudowa poza historycznym centrum, wg zapisów Studium zaleca się wprowadzenie w planach miejscowych ustaleń zmierzających do:

- zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania i kompozycji zieleni, w tym przede wszystkim układu dróg, linii zabudowy, podziału działek i sposobu zagospodarowania działek,
- restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów,
- dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i ukształtowania brył budynków, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.
- uwzględniania istniejących już związków przestrzennych i planistycznych przy działalności inwestycyjnej,
- przyznania pierwszeństwa działaniom odtworzeniowym i rewaloryzacyjnym zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jak i w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz obiektów zabytkowych znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,
- preferowania inwestycji, które stanowią rozszerzenie lub uzupełnienie już istniejących form zainwestowania terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia istniejących już relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem obiektu,
- ukierunkowania form zainwestowania na harmonijne wpisanie ich w otaczający krajobraz, wyłączając możliwość realizacji inwestycji dużych, wielkopowierzchniowych oraz wymagających znacznych przeobrażeń krajobrazu,

- utrzymania krajobrazu przyrodniczego związanego przestrzennie z historycznym założeniem urbanistycznym, uwolnienia jego obszaru od elementów dysharmonizujących, rekultywowania terenów zniszczonych, a w przypadku wprowadzenia nowych elementów podnoszenia estetycznych wartości tych terenów i podkreślenia ich związku przestrzennego z historycznym założeniem urbanistycznym.

W celu ochrony układu ruralistycznego wg zapisów Studium zaleca się wprowadzenie w planach miejscowych ustaleń zmierzających do:

- zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania i kompozycji zieleni, w tym przede wszystkim układu dróg, linii zabudowy, podziału działek i sposobu zagospodarowania działek,
- restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów,
- dostosowania nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i ukształtowania brył budynków, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

Ochrona stanowisk archeologicznych poprzez zapisy w Studium:

W obrębie chronionych stanowisk archeologicznych, znajdujących się na terenie gminy oraz ich bezpośrednim sąsiedztwie wszelkie zamierzenia inwestycyjne wymagają przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych. Obszary stanowisk należy wyłączyć spod ewentualnego zalesienia.

Ochrona obiektów figurujących w Rejestrze Zabytków poprzez zapisy w Studium:

Obiekty, zespoły i obszary wpisane do rejestru zabytków, objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Oдноśnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej.

Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ochrona obiektów zabytkowych w Ewidencji Zabytków poprzez zapisy w Studium:

Dla obiektów budowlanych ujętych w ewidencji zabytków architektury obowiązują następujące wymogi konserwatorskie:

- zachować ich bryłę, kształt i geometrię dachu oraz zastosowane tradycyjne materiały budowlane,
- utrzymać, a w przypadku zniszczenia odtworzyć historyczny detal architektoniczny,

- zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów zgodnie z historycznym wizerunkiem budynku, należy utrzymać lub odtworzyć oryginalną stolarkę okien i drzwi,
- w przypadku konieczności przebicia nowych otworów, należy je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku,
- stosować kolorystykę i materiały nawiązujące do tradycyjnych lokalnych rozwiązań, w tym ceramiczne lub tynkowe pokrycie ścian zewnętrznych; zakazuje się stosowania okładzin ściennych typu „siding”,
- należy stosować historyczny rodzaj pokrycia dachowego (dachówka ceramiczna w kolorze ceglanym),
- elementy elewacyjne instalacji technicznych należy montować z uwzględnieniem wartości zabytkowych obiektów,
- prowadzenie prac budowlanych przy obiektach zabytkowych należy poprzedzić uzyskaniem wytycznych konserwatorskich.

Dla obiektów ujętych w ewidencji zabytków a znajdujących się w strefach ochrony konserwatorskiej dodatkowo obowiązują ustalenia sformułowane dla poszczególnych stref.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Cały teren Gminy objęty jest Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego, który został przyjęty siedmioma uchwałami Rady Miejskiej. Obowiązujące uchwały dotyczące Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego to:

- Uchwała Nr VIII/60/99 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 28.04.1999 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 38, 46/1, 46/2, 47, 48/1, 48/2 obręb nr 7 Kuźnice Świdnickie w Boguszowie-Gorcach,
- Uchwała Nr XLII/270/14 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla rejonu Kuźnic Świdnickich w mieście Boguszów-Gorce,
- Uchwała Nr XLIII/276/14 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego na terenie miasta Boguszów-Gorce, obręby nr 3 i 4 Boguszów,
- Uchwała Nr XV/81/15 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 29 października 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie ulic 1 Maja i 22 Lipca w mieście Boguszów-Gorce,
- Uchwała Nr XXI/136/16 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 25 kwietnia 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla rejonu Kuźnic Świdnickich w mieście Boguszów-Gorce – część II,
- Uchwała Nr XXXIII/204/17 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 27 lutego 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego na terenie miasta Boguszów-Gorce, obręby nr 1 i 2 Nowy Lubominek i Gorce,

- Uchwała Nr XLIX/292/18 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego na terenie miasta Boguszów-Gorce, obręby nr 5 i 6 Stary Lesieniec i terenów sąsiednich.
- Uchwała Nr LII/288/22 Rady Miejskiej Boguszowa-Gorc z dnia 28 września 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego przy ul. Sportowej w rejonie Kuźnic Świdnickich w mieście Boguszów-Gorce.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka gminy Boguszów - Gorce

Miasto Boguszów-Gorce położone jest w zachodniej części Sudetów Środkowych, pomiędzy dwoma masywami górskimi: Gór Wałbrzyskich, z Chełmcem (851 m n.p.m.) i Mniszkiem (704 m n.p.m.) oraz Gór Kamiennych z masywem Dzikowca (Dzikowiec Wielki - 836 m n.p.m. i Dzikowiec Mały - 696 m n.p.m.). Miasto znajduje się na wysokości 450-650 m n.p.m., na powierzchni 27 km² pomiędzy Wałbrzychem, a Kamienną Górą. 17 km dzieli je od przejścia granicznego Golińsk-Meziměstí.

Boguszów-Gorce jest zespołem miejskim, który powstał w wyniku połączenia kilku, niegdyś samodzielnych osad: Boguszowa, Gorc, Starego Lesieńca, Lubominka i Kuźnic Świdnickich.

Komunikacja

Przez teren Gminy Boguszów – Gorce przebiegają szlaki komunikacyjne:

- droga wojewódzka nr 367 relacji Wałbrzych – Boguszów–Gorce – Kamienna Góra – Kowary – Jelenia Góra,
- droga powiatowa nr 3396D,
- droga powiatowa nr 3397D,
- droga powiatowa nr 3398D.

Przez Gminę będą również linie kolejowe: 291 Boguszów – Gorce Wchód – Granica Państwa (Mieroszów) oraz linia 274 Wrocław – Zgorzelec.

Zasadniczym problemem w mieście jest brak skomunikowania wewnętrznego oraz zewnętrznego tj. obecnie brak obwodnicy miasta (planowana budowa w latach 2022-2026). Główny szlak komunikacyjny, droga wojewódzka będąca główną arterią komunikacyjną gminy, na której występuje duże natężenie ruchu samochodowego, w tym tranzytu, przebiega przez zabytkowe centrum miasta (rynek).

Turystyka

Obszar gminy Boguszów - Gorce to niezwykle cenny teren pod kątem możliwości turystyki oferujący szeroki wachlarz możliwości spędzania wolnego czasu.

Szlaki turystyczne i rowerowe

Przez teren gminy przebiegają trzy szlaki rowerowe:

- Dzikowiec - Chełmiec - Mniszek
- Szlak w masywie Dzikowca i Lesistej Wielkiej
- Trasa Boguszów-Gorce - Czarny Bór - Witków Śląski

Szlaki spacerowe

Szlak czerwony

Stacja górna kolei linowej - trasa zjazdowa - stacja dolna kolei linowej (25 min.).

Trasa rozpoczyna się na górnej stacji kolei linowej. Obfituje w umiarkowanie strome zejścia. Wyruszając w prawą stronę na szeroką drogę leśną prowadzącą łagodnie w dół poprzez kwaśne buczyny. Po kilkudziesięciu metrach wychodzi się na "łysinę" skąd roztacza się piękna panorama na Wyżynę Unisławską, Stożek Wielki, Bukowiec. Droga skręca w lewo i schodzi w dół poprzez las. Idąc cały czas drogą dochodzi się do stacji dolnej.

Szlak niebieski

Stacja górna kolei linowej - Dzikowiec Wielki - Dzikowiec Mały - Pięć Stawów - Świerkowa - Kosynierów - Leśna - stacja dolna (2 godz. 50 min.).

Trasa prowadzi w lewą stronę od stacji górnej drogą leśną. Po dojściu do szlaku turystycznego zielonego i niebieskiego idąc w górę. Po 10 minutach dochodzi się na szczyt Dzikowca Wielkiego skąd roztacza się panorama na Wałbrzych i Boguszów-Gorce. Idąc dalej turystycznym szlakiem zielonym aż do Małego Dzikowca, po drodze podziwiając Boguszów-Gorce - miasto wśród gór. Po dojściu do Małego Dzikowca opuszcza się zielony szlak turystyczny skręcający w prawo i idąc dalej prosto w dół do Pięciu Stawów usytuowanych szeregowo. Od najniższego położonego stawu droga prowadzi nas przez pola do ul. Świerkowej, a następnie do ul. Kosynierów. Tutaj skręcając w prawo i idąc trasą rowerową, dociera się do parkingu pod Dzikowcem.

Szlak zielony

Stacja górna kolei linowej - Dzikowiec Wielki - szlak narciarski - wiaty turystyczne pod Dzikowcem (1 godz. 40 min.).

Trasa prowadzi w lewą stronę od stacji górnej drogą leśną. Po dojściu do szlaku turystycznego zielonego i niebieskiego idąc w górę. Po 10 minutach dochodzi się na szczyt Dzikowca Wielkiego skąd roztacza się panorama na Wałbrzych i Boguszów-Gorce. Dalej idąc szlakiem niebieskim, który poprowadzi przez las na masyw Mniszka i Chełmca. Dochodzi się do drogi głównej i schodzi z niebieskiego szlaku w prawo. Drogą główną dochodzi się do wiaty turystycznej pod Dzikowcem.

Droga Krzyżowa Trudu Górniczego na Chełmcu

Droga Krzyżowa Trudu Górniczego biegnie wzdłuż trasy turystycznej prowadzącej na górę Chełmiec (851 m n.p.m.) i przebiega przez obszar miasta Boguszów - Gorce. Składa się ona z 14 stacji, które mają formę granitowych tablic. Każda ze stacji to nie tylko miejsce modlitwy oraz refleksji, ale także upamiętnienie historii górnictwa.

Trasy biegowe

- Trasa biegowa "Stasia" - długość pętli: 600m
- Trasa biegowa "Rycerska"- długość pętli: 900m
- Trasa biegowa "Dzika" - długość pętli: 2000m
- Trasa biegowa "Widokowa" - długość pętli ok. 40km

Góra Dzikowiec

Góra Dzikowiec (836 m n. p. m.) - miejsce, które doskonale łączy rekreację z miłością do sportu. Na jej północno-wschodnim zboczu położony jest Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny „Dzikowiec”. Na stoku narciarskim o długości 780 m działa system sztucznego naśnieżania, wyciąg talerzykowy oraz kolej linowa z dwuosobowymi kanapami. W zimie można jeździć na nartach i snowboardzie także w godzinach wieczornych, ponieważ stok jest oświetlony. Co więcej obok górnej stacji kolei wznosi się 20 metrowa wieża widokowa, z której roztacza się widok na Stożek Wielki, Bukowiec, Wyżynę Unisławską, Boguszów-Gorce, Wałbrzych, a nawet Wrocław. Góra Dzikowiec jest popularnym miejscem wśród amatorów pieszych wędrówek, paralotniarzy, a także wśród rowerzystów- na jego zboczach znajdują się trasy rowerowe oraz dwie trasy downhill.

Zasoby przyrodnicze i obszary chronione

Charakterystyczny krajobraz gminy Boguszów-Gorce, położony jest pomiędzy masywami górskimi – Gór Wałbrzyskich, z Chełmcem (851 m npm) i Mniszkiem (704 m npm) i Gór Kamiennych z masywem Dzikowca (Dzikowiec Wielki - 836 m npm i Dzikowiec Mały - 696 m npm).

Lasy i grunty leśne stanowią ok. 42% powierzchni gminy. Większość lasów to monokultury świerkowe. Innym dominującym na terenie gminy gatunkiem drzew jest modrzew. Poza nim w lasach gminy występują również jesiony, olchy oraz sporadycznie klony, jawory i buki. Obecny stan zalesienia różni się od pierwotnie występującego na terenie gminy. Całkowicie zniszczone zostały dominujące dawniej lasy liściaste, których miejsce zajęły wspomniane monokultury świerkowe.

Na terenie gminy Boguszów-Gorce występują złoża surowców naturalnych. Są to surowce energetyczne (węgiel kamienny, gaz ziemny), surowce skalne (melafiry, porfiry) oraz surowce chemiczne (baryt).

Głównymi ciekami naturalnymi na terenie gminy są potoki Lesk oraz Czerwony Strumień. Lesk jest dopływem rzeki Bóbr. Przebiega on przez obszar gminy równoleżnikowo. Czerwony Strumień jest dopływem Lesku i przecina teren gminy południkowo.

Stosunkowo duże powierzchnie na terenie gminy Boguszów-Gorce zajmuje krajobraz zbudowany z form antropogenicznych. Największe ich nagromadzenie występują w osi doliny Lesku, pomiędzy

Kuźnicami Świdnickimi a Starym Lesieńcem. Są to głównie hałdy i zwały kopalniane, częściowo zniwelowane i zarośnięte, co upodabnia je do krajobrazu naturalnego. Zarośnięte hałdy skały płonnej występują również wokół Gorc tj. u podnóża stoków Mniszka i na południe od osiedla, dochodząc do 30 m wysokości. Liczne są również wyrobiska dawnych kamieniołomów, wśród nich obiekty okazałe, o wysokości ścian 30-40 m.

Spośród form ochrony przyrody ożywionej i nieożywionej, wymienionych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2022 poz. 916) na terenie gminy Boguszów-Gorce utworzono:

- Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Kopuły Chełmca,
- 4 pomniki przyrody,
- obiekty o cechach pomników przyrody nieożywionej,
 - dawny kamieniołom ryolitu,
 - dawny kamieniołom trachybazaltu,
 - rozpadliny skalne na Mniszku,
- Obszary NATURA2000,
 - PLH020038 Góry Kamienne,
 - PLH02005 Masyw Chełmca,
 - PLB020010 Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie.

5.2.2. Zarys historii obszaru Gminy

Zapisana historia Boguszowa sięga 1392 r. kiedy to pierwsze wzmianki i zapisy mówią o osadzie „Boża Góra”. Boguszów jako część składowa księstwa świdnickiego. W roku 1499 osada otrzymuje prawa miejskie (przywilej lokacyjny nadany przez Władysława IV króla Czech).

Rozwój gospodarczy Boguszowa zapoczątkowany został odkryciem srebra w okolicy wsi Lesieniec i jego wydobywaniem (od roku 1529 do 1695). W 1501 roku miasto otrzymuje przywilej piwny. Od 1568 r. - dolne miasto Boguszów rozpoczyna wydobywanie węgla kamiennego. W 1701 r. potwierdzono występowanie w okolicach Boguszowa rud ołowiu, blendy cynkowej i węgla kamiennego, co prowadzi do zwiększenia wydobywania, szczególnie ostatniego z wymienionych surowców. Od 1814 roku nastąpił rozwój kopalnictwa na skalę przemysłową. Rozkwit gospodarczy prowadzi także do rozwoju infrastruktury tj: wybudowania linii kolejowej (1866/67 r.), elektryfikacji (1900-1914 r.) i skanalizowania miasta (1920-1922 r.).

Rozwój miasta przeplatany jest zniszczeniami: tj. w 1554 r. pożar niszczy zabudowę miasta oraz sztolnie. Lata 1624 - 1648 (okres wojny trzydziestoletniej) to ciągłe przemarsze wojsk, pożary i grabieże. W 1634 r. wybucha epidemia czarnej ospy dziesiątkująca ludność miasta. W 1724 r. ponowny wielki pożar niszczy miasto prawie doszczętnie.

Lata 1870 - 1900 to I etap współczesnej rozbudowy miasta (przebudowa ratusza, remont kościoła, modernizacja kamienic i budowa nowych domów mieszkalnych). W 1900 r. miasto liczy 8 966 mieszkańców.

Lata 1900 - 1914 - to II etap uprzemysławiania miasta. Funkcjonuje kopalnia barytu, kopalnia węgla kamiennego, zabudowywana zostaje południowa część miasta.

Okres I wojny światowej (1914-1918) powoduje zastój w rozwoju miasta do 1928 roku. Dodatkowym elementem stagnacji jest wybuch metanu w 1924 r, niszczący zabudowę przemysłową.

Lata 1930-38 - to ponowne ożywienie gospodarcze, w wyniku, którego powstają osiedla mieszkaniowe w południowo-wschodniej części miasta. Konsekwencją II wojny światowej jest stagnacja gospodarcza miasta.

W latach 1950-60 - zauważa się brak inwestowania w rozwój miasta. Boguszów traktowany jest jako „sypialnia” Wałbrzycha, gdzie zatrudnionych jest większość mieszkańców.

W latach 1970-75 miasto liczyło 12 480 mieszkańców.

W wyniku reformy administracyjnej kraju w 1975 r. miejscowości: Boguszów, Gorce, Kuźnice Świdnickie, Stary Lesieniec połączono administracyjnie w jeden organizm miejski, liczący ok. 20,5 tys. mieszkańców.

Od 1980 roku miasto przeżywało kryzys gospodarczy spowodowany zamknięciem kopalń węgla kamiennego oraz barytu i w 2010 r. liczyło 16.370 mieszkańców.

Miejscowości gminy Boguszów – Gorce

Boguszów (niem: Gottesberg, po 1945 r.: Boża Góra, nast. Boguszów)

Początek dzisiejszemu miastu dała osada założona przez górników saksońskich, którzy wg spisanych w XVIII i XIX w. kronik, rozpoczęli tutaj w XIV w. wydobywanie rud srebra i ołowiu. Osadę tę nazwano Gottesberg (Boża Góra). Najstarsza udokumentowana wzmianka o niej pochodzi z 1392 r. – ze spisu miejscowości księstwa świdnicko – jaworskiego, który dołączono do testamentu księżnej Agnieszki, wdowy po Bolku II księciu świdnicko – jaworskim. Zgodnie z dokumentem, księstwo po śmierci księżnej miało przejść pod zwierzchnictwo czeskie. W ten sposób zakończył się okres panowania piastowskiego na tych terenach. W 1497 r. król czeski Władysław Jagiellończyk sprzedał za 10 tys. groszy praskich Książ i okoliczne miejscowości – w tym również Boguszów – jako dobra zastawne swojemu kanclerzowi Johanowi Schellenbergowi. Boguszów jeszcze przed tą datą otrzymał przywilej gminy. Dwa lata później – w 1499 r. ten sam król podniósł rangę Boguszowa nadając mu prawa miejskie oraz prawa górnicze.

W 1502 r. król Władysław Jagiellończyk mając na względzie wzrost wydobycia srebra oraz szybszy rozwój miasta zrzekł się w liście donacyjnym ¼ należnej mu dziesięciny z Boguszowskich kopalń srebra. Z początkiem XVI w. nastąpił podział miasta na część „górną” i „dolną”. Obie części miały innych właścicieli, a granica między nimi przebiegała wzdłuż obecnej ul. Strażackiej. Prawdopodobnie przed 1509 rokiem „dolną” część Boguszowa kupił baron Ulrich von Czettritz, który był m.in.

właścicielem wsi Stary Lesieniec. Natomiast w 1509 r. „górną” część sprzedał hrabiemu Conradowi I von Hochberg. W 1539 r. powstała pierwsza szkoła. Opłata tygodniowa za naukę 1 dziecka, wynosiła 1 grosz. W 1544 roku Boguszów dotknięty został wielkim pożarem, który zniszczył wszystkie drewniane domy i sztolnie. Skutki tego pożaru odczuwane były jeszcze przez długi czas potem. Zahamowany został na wiele lat rozwój miasta, gdyż zubożali mieszkańcy i górnicy zaczęli z niego emigrować. Chcąc pomóc miastu, cesarz Rudolf II nadał mu w 1603 r. przywilej urzędnika targu w każdy poniedziałek oraz dwóch jarmarków rocznie. Trzy lata później Boguszów uzyskał od tego samego cesarza przywilej wolnego miasta górniczego.

Pierwsza połowa XVII w. to niezwykle tragiczny okres w dziejach Boguszowa, podobnie jak całego Dolnego Śląska. Szczególnie dotkliwe dla miasta były działania toczącej się wtedy wojny 30- letniej. W okresie tym Boguszów stał się miejscem wielokrotnego przemarszu wojsk szwedzkich i cesarskich. Na miasto nakładano wysokie kontrybucje oraz obciążano jego mieszkańców kosztami kwaterunku wojsk. „Zwyczajowo” też żołnierze często plądrowali miasto, dopuszczając się rabunków, gwałtów i mordów. Przykładowo w 1640 r. konny oddział 400 żołnierzy cesarskich splądrował Boguszów i zabił 30 mieszkańców. Z kolei w 1645 r. żołnierze szwedzcy podczas plądrowania miasta zniszczyli dokumenty miejskie, wrzucając je do szybu kopalni „Śmiało z Bogiem”. Los nie szczędził miastu także innych nieszczęść. W 1624 i 1632 r. wielu mieszkańców Boguszowa zabiła szalejąca wtedy epidemia dżumy, a w 1633 r. połowa miasta strawiona została przez wielki pożar.

Zniszczony, ograbiony i wyludniony Boguszów długo jeszcze potem podnosił się z upadku.

W roku 1670 „dolne” miasto kupił Hans Carl von Seherr. Mimo wielu starań Boguszów nie odzyskał już utraconego w czasie wojny 30- letniej cesarskiego przywileju wolnego miasta górniczego, pozostając miastem prywatnym. I właśnie właściciel „górnjej” części miasta – Hans Heinrich II von Hochberg, będący jednocześnie jego prawodawcą, odnowił w 1681 r. przywileje dla swojej części Boguszowa jako miasta górniczego. W porównaniu z poprzednimi cesarskimi przywilejami objęto nim nie tylko ludzi związanych z górnictwem, ale rozciągnięto je na wszystkich mieszkańców. Jeszcze w tym samym roku takie same przywileje nadał mieszkańcom „dolnej” części miasta jej właściciel Hans Carl von Seherr.

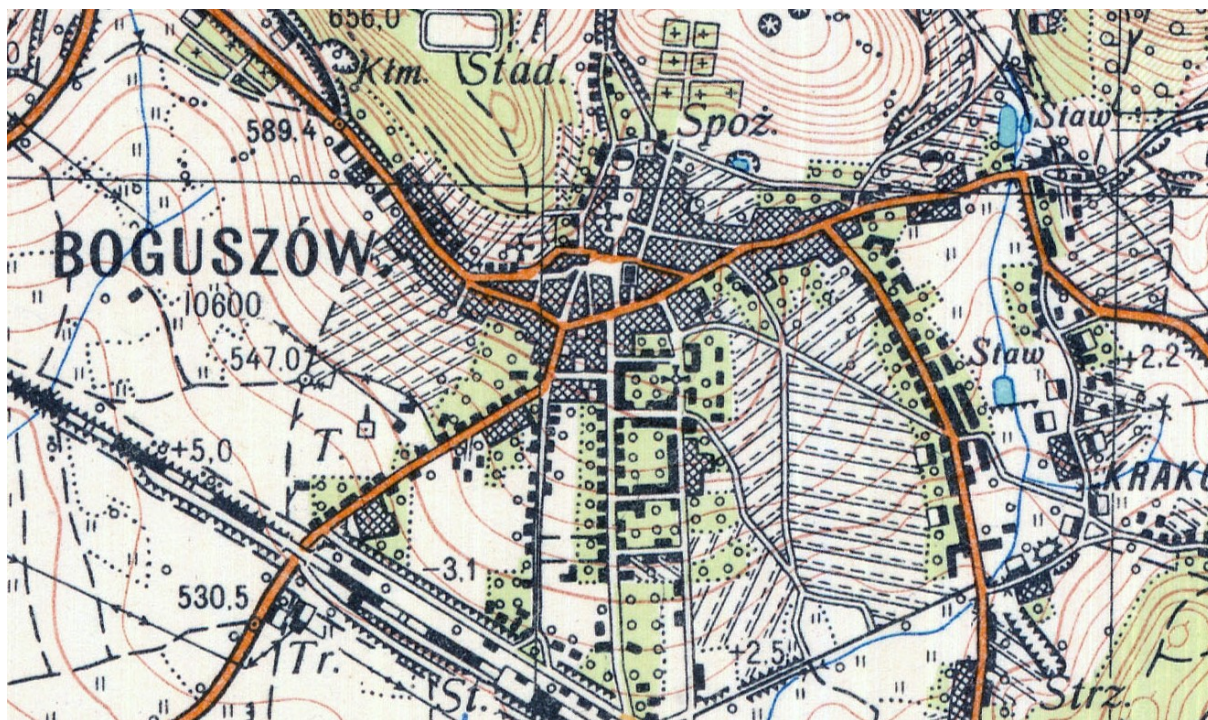
W roku 1710 Conrad Ernest Maximilian von Hochberg kupił od Carla Ferdynanda von Seherr za sumę 5000 talarów „dolną” część miasta. Od tego momentu Boguszów miał już jednego właściciela i ostatecznie skończył się trwający dwa wieki podział.

Dwa lata później – w 1712 r., Maximilian von Hochberg wydał dla Boguszowa prawa miejskie, które skodyfikowano w 26 artykułach. Regulowały one normy życia w mieście i określały wysokość kar za ich nieprzestrzeganie. W roku 1724 w Boguszowie wybucha kolejny już w historii miasta wielki pożar. Straty były olbrzymie. W ciągu dwóch godzin ogień strawił 78 domów i 2 stodoły. Na szczęście z pomocą w odbudowie miasta pospieszyli bliźni i starsi sąsiedzi Boguszowa – Kamienna Góra, Jelenia Góra, Jawor i Świdnica, przekazując na ten cel znaczne kwoty pieniężne. W 1731 r. zakończono budowę ratusza. Postawiono go w miejscu gorzelni, od której rozpoczął się 7 lat wcześniej ten pożar. Następne nieszczęście dotknęło Boguszów w 1757 r., kiedy to w wyniku

szalejącej epidemii umarło 400 mieszkańców. Do tego dołączyły się później straty materialne, jakie poniosło miasto i jego mieszkańcy w okresie tzw. wojny siedmioletniej (1756-1763) między Prusami a Austrią (w czasie trzeciej wojny śląskiej), a następnie (na początku XIX w.) straty z okresu wojen napoleońskich. Przemarsze różnych wojsk, koszty ich kwaterunku oraz kontrybucje nakładane na miasto, znów na wiele lat zastopowały jego rozwój.

W 1809 roku w Boguszowie odbywały się pierwsze wybory samorządowe. W ich wyniku wyłoniono Radę Miejską składającą się z 27 radnych, a spośród niej magistrat składający się z burmistrza, jego zastępcy i kilku rajców. Był to efekt zapoczątkowanej w 1808 r. w Prusach reformy samorządowej znoszącej miasta prywatne. Jednak Hochbergowie z Książa nie chcieli znieść obciążeń feudalnych ciążących na miastach, które do nich należały. Dopiero w 1852 r. – po wcześniejszych petycjach kierowanych do Księżna i demonstracji mieszkańców Boguszowa przez zamkiem Książ, Hochbergowie obciążania te znieśli i miasto uzyskało pełną samodzielność. Od połowy XIX w. do początku wieku XX następuje wielka rozbudowa miasta. Boguszów poszerza swoje granice i zwiększa się gwałtownie liczba obywateli. W 1900 r. miasto liczyło już 8966 mieszkańców (w 1840 r. było 2324).

Okres I i II wojny światowej, był dla Boguszowa w miarę spokojny. W 1973 r. w wyniku połączenia Boguszowa, Gorc, Kuźnic Świdnickich, powstała duża jednostka administracyjna – miasto Boguszów – Gorce. W 1987 roku uchwałą Miejskiej Rady Narodowej ustanowiony został medal „Zasłużony Obywateli Miasta”. W 1996 r. miasto Boguszów – Gorce po raz pierwszy zorganizowało u siebie Polsko – Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej – święto kultury chrześcijańskiej obchodzone na pograniczu polsko – czeskim. W roku 1999 uroczystie obchodzono 500 – lecie nadania praw miejskich. Pierwsza część tych obchodów odbyła się 4 września i była nią inauguracja X Polsko – Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej, drugą część uczczono 11 września uroczystą sesją Rady Miejskiej, w Czesie podpisano umowę o współpracy partnerskiej z Publiczną Instytucją Współpracy Międzygminnej (E.P.C.I.) z Piennes we Francji. Wybito też (w Hiszpanii) 500 sztuk medali okolicznościowych. Podczas uroczystej mszy w kościele p.w. „Św. Trójcy” poświęcony został również sztandar miasta. We wrześniu 1999 r., ukazał się także pierwszy numer gazety miejskiej – „Wiadomości Boguszowskie”. Wznowiono też nadanie medalu za zasługi na rzecz rozwoju miasta, ale już pod inną nazwą: „Zasłużony dla Miasta Boguszowa – Gorc”. Wręczany on jest podczas obchodów Święta Niepodległości mieszkańcom (i tylko) za wybitne zasługi dla miasta.

Rysunek 1. Zagospodarowanie przestrzenne Boguszowa na podstawie mapy z 1956 r.

Gorce (niem: Rothenbach)

Obecnie dzielnica Boguszowa – Gorce położona na wys. 510 m n.p.m. – na Wyżynie Jabłkowskiej, u stóp góry Mniszek, w kotlinie Czerwonego Potoku. Osadnictwo na tym terenie miało miejsce prawdopodobnie już w końcu XIII w. za czasów piastowskich. Początkowo Gorce były osadą leśnych drwali, a następnie pasterzy. W wieku XV mieszkańcy Gorce utrzymywali się z pracy z okolicznych kopalni srebra. W XVI i XVII w. tutejsza ludność zajmowała się tkactwem i uprawą lnu. Węgiel znany był w Gorcach już w XVI w., ale dopiero później – w II połowie wieku XVIII, zaczęto jego eksploatację na skalę przemysłową. I właśnie praca w kopalniach węgla, a potem dodatkowo – w pobliskiej kopalni barytu stała się głównym źródłem utrzymania tutejszych mieszkańców. Tak było aż do zamknięcia tych kopalń. Od roku 1746 Gorce były samodzielną jednostką administracyjną – gminną. Prawa osiedla przyznano Gorcom w 1954 r., a w 1962 r. otrzymały prawa miejskie. Status miasta utrzymały do reformy administracyjnej z 1973 r.

Kuźnice Świdnickie (niem: Fellhammer)

Dzielnica Boguszowa – Gorce położona na wysokości 530 – 570 m n.p.m. (składająca się z trzech osiedli) – od pld-zach., Wyżynę Unisławską – od wschodu i Góry Wałbrzyskie – od północy. Powstały z połączenia trzech dawnych wsi, z których każdą założono w innym czasie. Nie jest znana dokładna data powstania pierwszej osady. Według niektórych źródeł miało to podobno miejsce w 1250 r., jednak nic dokładnie o tej osadzie nie wiadomo. Zapewnie też (jeśli istniała), została później całkowicie zniszczona podczas wojen husyckich. Historycznie udokumentowana informacja o osadzie istniejącej w miejscu obecnych Kuźnic Świdnickich Południowych pochodzi dopiero z początków XVI

w. (1511 r.). Druga osada powstała w II połowie wieku XVI – w miejscu dzisiejszych Kuźnic Świdnickich Zachodnich. Po 1877 r. powstała trzecia osada Kuźnice Świdnickie Północne. W 1928 r. wymienione osady połączone zostały w jedno osiedle. Mieszkańcy Kuźnic Świdnickich utrzymywali się głównie z pracy w okolicznych kopalniach. Największy rozwój przemysłu (wśród poszczególnych osad Kuźnic) miał miejsce w Kuźnicach Zachodnich. To tutaj odkryte zostały bogate pokłady węgla kamiennego i już w 1721 r. funkcjonowała pierwsza kopalnia. Jednak największy rozwój wsi nastąpił w XIX w., kiedy powstały kolejne duże kopalnie i nastąpiła eksploatacja węgla kamiennego na wielką – przemysłową skalę. W 1867 r. otwarto linię kolejową Wałbrzych – Jelenia Góra, na trasie której powstała w Kuźnicach Świdnickich stacja kolejowa. Jej dworzec jest najwyżej położonym dworcem na tej linii (574 m n.p.m.). Po ostatniej wojnie wydobywanie węgla w tutejszych kopalniach wznowiono, jednak wkrótce nie było tu już żadnych samodzielnych kopalń (Kop. Barbara włączona została do kopalni „Victoria”) i mieszkańcy Kuźnic Świdnickich pracowali w kopalniach w Wałbrzychu i w Boguszowie, aż do ich zamknięcia. W 1954 r. wieś Kuźnice Świdnickie podniesiona została do rangi osiedla, a w 1973 włączono je do Boguszowa – Gorc.

Stary Lesieniec (niem: Alt Lässig)

Osiedle położone na wysokości 500-520 m n.p.m. w dolinie Lesku – między Nowym Lesieńcem a Kuźnicami, ciągnące się na długości 1,3 km. Początkowo była wsią, powstałą prawdopodobnie na pocz. XVI w. i należącą wtedy do rodu Czettritzów. Powstanie i rozwój wsi związane było z eksploatacją rud srebra. Istniała tu sztolnia kopalni w Boguszowie. Ostatecznie z uwagi na nieopłacalność wydobywania – w II połowie XVI w. (w 1580 r.) górnictwo srebra upadło. Od XVI w. w Starym Lesieńcu rozpoczęto wydobywanie węgla kamiennego. Odbywało się to jednak na małą skalę, w małych szybach działających okresowo. W 1750 r. powstała tu już większa kopalnia, która połączono później z kopalnią w Gorcach. W efekcie, w obu kopalniach wydobywano w ciągu roku około 900 ton węgla. Eksploatacja węgla na wielką skalę rozpoczęła się na początku XIX w., co wpłynęło na szybki rozwój wsi. Po II wojnie światowej (podobnie jak wcześniej) większość mieszkańców stanowili górnicy, którzy pracowali w Boguszowie, Gorcach i Wałbrzychu. We wsi nie działa już żadna kopalnia. W 1954 r. Stary Lesieniec utracił samodzielność i stał się osiedlem włączonym do Boguszowa, a od 1973 r., Osiedlem Boguszowa – Gorc.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to świadectwo działalności mieszkańców danego regionu prowadzonej na przestrzeni wieków, dlatego najpełniej stanowi o jego tożsamości. Składa się z elementów przyrodniczych, ale przede wszystkim z wytworów i osiągnięć cywilizacyjnych człowieka. Są to zarówno pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobrazy miejskie i wiejskie, kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

Na terenie gminy Boguszów - Gorce występują zróżnicowane rodzajowo zabytki: układy urbanistyczne, architektura sakralna, kamienice czy zabytki techniki związane z dawną działalnością wydobywczą na terenie gminy.

Historyczne układy urbanistyczne

HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY - ściślejszej ochrony konserwatorskiej obszaru bardzo ważnego pod względem historycznym i kulturowym. Obejmuje obszary, na których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową.

Układ przestrzenny miasta kształtowany był już na przełomie XIV i XV wieku, kiedy osada przedlokacyjna obejmowała okolice wzgórza kościelnego i posiadała układ owalnicy - plac targowy przecięty ciągiem komunikacyjnym, obudowany obiektami mieszkaniowymi. Na przełomie XV i XVI wieku kształtuje się rynek z uliczkami, trwa rozbudowa miasta wokół owalnicy tzw. "chaotyczna", powstaje pierwszy kościół.

Rozwój miasta do końca XVIII w. daje podstawy do podziału na miasto górne (zwarte, z wyodrębnionymi zespołami urbanistycznymi) i miasto dolne (o zabudowie w większości zagrodowej). Zauważa się podział terenów zabudowanych na: mieszkaniową, gospodarczą i zagrodową. Budynki zaczynają posiadać wyższe kondygnacje (do III piętra). Wiek XIX i początki XX charakteryzuje rozwój osiedla górniczego (w części górnej miasta) oraz brak zainwestowania w części dolnej. W roku 1863 opracowany został pierwszy plan miasta określający zespół urbanistyczny obszarów kościelnych i przykościelnych oraz pierzei rynku. Zachowano wyodrębniony rynek i utrzymano istniejące ciągi komunikacyjne. Dalszy rozwój miasta postępował w kierunkach północno-wschodnim i północno-zachodnim.

Historyczny układ przestrzenny Boguszowa - Gorce zachował się w stopniu umożliwiającym jego rozpoznanie i rekonstrukcję.

Analiza wartości historycznych pozwoliła na wyodrębnienie następujących układów:

- historyczny układ urbanistyczny miasta Boguszów (historyczne centrum z obrzeżami), wpisany do rejestru pod numerem 518 decyzją z dnia 2.12.1958 r. Pierwotna sieć ulic w obrębie miasta zachowała się w całości z niewielkimi zmianami.

Rysunek 2. Widok na fragment układu urbanistycznego miasta Boguszów.

- Boguszów - układ urbanistyczny miasta (zabudowa XIX i początek XX w.),
- Boguszów – układ urbanistyczny okolic dworca kolejowego,
- Boguszów – układ urbanistyczny osiedli mieszkaniowych zlokalizowanych w pd.-wsch. części miasta (okolice ulicy 1 Maja, Wrzosowa, Osiedle Krakowskie),
- Kuźnice Świdnickie - układy urbanistyczny – obejmujący zabudowę XIX i początek XX w. zlokalizowaną w Kuźnicach zachodnich, północnych i południowych,
- Gorce - układ urbanistyczny - obejmujący zabudowę XIX i początek XX w.,
- Stary Lesieniec - układ ruralistyczny wsi.

Architektura sakralna

Kościół parafialny pw. Św. Trójcy – obręb Boguszów, ul. Jana Pawła II (Wpis do Rejestru Zabytków nr A/1832/1728 z 30.06.1966 r.)

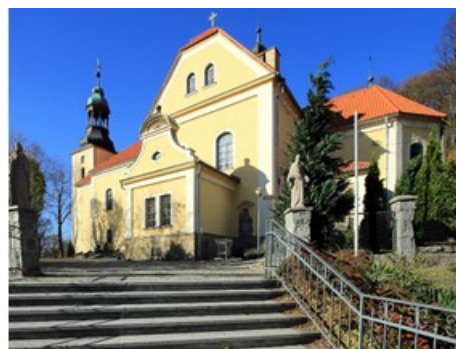
Świątynia wzniesiona w stylu barokowym.

Kościół posiada plan krzyża łacińskiego, składa się z jednej nawy, trójbocznie zamkniętego prezbiterium i wieży od strony zachodniej.

Wyposażenie wnętrza świątyni jest dość bogate, ale pochodzi głównie z końca XIX wieku.

Stan techniczny zabytku – dobry.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego.

Fotografia 1. Widok na Kościół parafialny pw. Św. Trójcy.

Fotografia 2. Widok na Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP.

Kościół Parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP – obręb Kuźnice Świdnickie, ul. Żeromskiego (Wpis do Rejestru Zabytków nr A/5933/1-2 z 28.07.2014 r.)

Świątynia wzniesiona w stylu neogotyckim.

Kościół trójnawowy wzniesiony na planie zbliżonym do krzyża łacińskiego z dostawioną na osi od płu. wschodu wieżą.

Okna i portal wyjściowy kościoła są ozdobione ostrołukami.

Stan techniczny zabytku – dobry.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego.

Kościół Katolicki pw. Św. Piotra i Pawła - obręb Boguszów, ul. Mickiewicza (Wpis do Rejestru Zabytków nr A/3601/1405/Wł)

Wzniesiony w 1900 r. wg projektu architekta A. Puschela jako świątynia miejscowej gminy starogreckiej. Po 1945 r. w posiadaniu kościoła polsko – katolickiego. Kościół założony na planie prostokąta z pięciokątnie zamkniętym prezbiterium, do którego dobudowano czworoboczną zakrystię. Świątynia murowana, tynkowana. Otwory okienne ostrołuczne metalowe oraz prostokątne.

Wyposażenie kościoła neogotyckie.

Stan techniczny zabytku – dobry.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego.

Fotografia 3. Widok na Kościół Katolicki pw. Św. Piotra i Pawła.

Kościół pomocniczy pw. Św. Barbary – obręb Stary Lesieniec

Świątynia posiada cechy eklektyczne.

Kościół jest murowany i wybudowany został na planie prostokąta, nie posiada wyodrębnionego prezbiterium. Charakteryzuje się wieżą, zwieńczoną potężnym baniastym dachem hełmowym. Okna i portal wejściowy są ozdobione ostrołukami.

Stan techniczny zabytku – dostateczny. Widoczne ubytki w tynku.

Fotografia 4. Widok na Kościół pomocniczy pw. Św. Barbary.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Dawny Kościół Ewangelicki – obręb Gorce, ul. Kościuszki

Fotografia 5. Widok na dawny kościół ewangelicki przy ul. Kościuszki.

Świątynia znajduje się w budynku dawnej restauracji "Zum Gerichtskretschan", która w 1926 roku została zakupiona przez gminę ewangelicką i została przebudowana na kościół.

Obecnie budowla należy do prywatnego właściciela i znajduje się w złym stanie.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Dawny Kościół Ewangelicki – obręb Boguszów, ul. Kasprzaka (Wpis do Rejestru Zabytków nr A/3576/637/WI z 22.05.1976 r.)

Kościół wzniesiony ok. poł. XVIII w., z dostawioną na przełomie XVIII i XIX w. wieżą. Restaurowany w 2 poł. XIX w. i remontowany w 1964 r. Budowla murowana, jednonawowa, z wielobocznie zakończonym prezbiterium, nakryta jest dachem mansardowym. Bogate, barokowe wyposażenie wnętrza pochodzi z 2. poł. XVIII w.

Obecnie budowla należy do prywatnego właściciela i znajduje się w złym stanie.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Fotografia 6. Widok na Dawny Kościół Ewangelicki przy ul. Kasprzaka.

Zespoły pałacowe

Założenie dworskie w Starym Lesieńcu

Pałac położony na niewielkim wzgórzu w dzielnicy Boguszowa-Gorce, w Starym Lesieńcu.

Prawdopodobnie należał do rodu von Czettritz.

Pałac neoklasytyczny na planie prostokąta.

Prosta, trzykondygnacyjna, dziewięcioosiowa bryła pałacu, z dachem mansardowym i lukarnami.

Fotografia 7. Widok na Założenie dworskie w Starym Lesieńcu.

Front pałacu podkreślony jest tarasem pierwszego piętra podtrzymywanym przez dwie kolumny. Okna pałacu prostokątne i owalne w opaskach z naczółkami. Parter i kondygnacje oddzielone są gzymsami. Elewację frontową zdobi niewielki kartusz herbowy.

W skład założenia wchodzi:

- wspomniany wcześniej dwór,
- oficyna dworska,
- park dworski - posiada zachowany czytelny układ, choć jest do pewnego stopnia zagłuszony samosiewami.

Dwór, oficyna, park należą do prywatnego właściciela, ich stan określa się jako dostateczny.

Inne obiekty

Ratusz (wpis do Rejestru Zabytków nr A/3582/641/Wł z dnia 15.06.1976)

Ratusz w Boguszkowie-Gorcach został wzniesiony w latach 1723–1737 przez Christopha Köhlera. W roku 1789 dobudowano wieżę, a w roku 1813 dobudowano nowy szczyt. W 1900 roku budynek został odremontowany.

Fotografia 8. Widok na Ratusz.

Ratusz jest budowlą wzniesioną na planie czworoboku, wielotraktową, trzykondygnacyjną, nakrytą dachem łamanym z facjatkami. Główne wejście do budowli jest półkoliste i mieści się przy elewacji frontowej. Do bryły przylega czworoboczna wieża z czterema kondygnacjami, wsparta na arkadowych kolumnach, zakończona blaszanym hełmem z prześwitem i iglicą.

Warto wspomnieć, iż budowla leży na wysokości 592 m n.p.m. i jest najwyżej położonym w Polsce zabytkowym ratuszem miejskim.

Stan techniczny zabytku – dobry.

Obiekt objęty ochroną poprzez wpis do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego.

Tereny cmentarzy

Na terenie gminy znajdują się dawne zespoły cmentarne w następujących lokalizacjach:

- Cmentarz parafialny Parafii św. Trójcy przy ul. Kamiennogórskiej,
- Cmentarz komunalny przy ul. Bema,
- Cmentarz komunalny przy ul. 1 Maja,
- Cmentarz komunalny przy ul. Chopina,
- Dawny cmentarz ewangelicki przy ul. Browarnej.

5.2.3. Zestawienie obiektów z terenu gminy wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Dolnośląskiego

Na terenie gminy Boguszów - Gorce znajduje się 15 obiektów nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy.

Zostały przedstawione w poniższej tabeli.

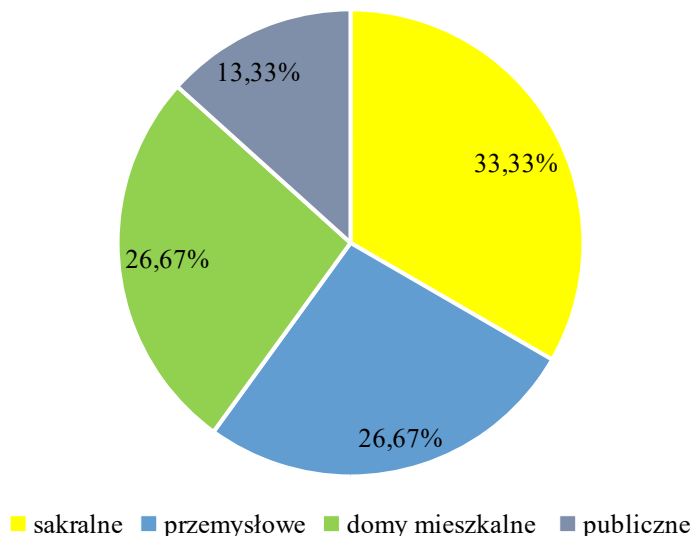
Tabela 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Boguszów – Gorce.

Lp.	Obiekt/zespół	Ulica	Nr	Nr rejestru	Data
1.	Układ urbanistyczny miasta Boguszów – Gorce (Historyczne centrum z obrzeżami)			A/6005/518	2.12.1958
2.	kościół paraf. p.w. św. Trójcy	Kamiennogórska	2	A/1832/1728	30.06.1966
3.	kościół polsko-kat. p.w. św. Pawła Apostoła	Mickiewicza	2	A/3601/1405/Wł	20.06.1994
4.	kościół ewangelicki, ob. nieużytkowany	Kasprzaka	13	A/3576/637/Wł	22.05.1976
5.	dom kantora kościoła ewangelickiego	Grota-Roweckiego	2	A/3581/623/Wł	22.05.1976
6.	dom Diakonistek, ob. Ośrodek Pomocy Społecznej w Boguszowie-Gorcach	Kasprzaka	7	A/3580/621/Wł	21.05.1976
7.	ratusz	Odrodzenia pl.	1	A/3582/641/Wł	15.06.1976
8.	dom cechu gwarków	Główna	31	A/3578/1465/Wł	28.11.1995
9.	kamienica mieszczańska	Główna	9	A/3577/1729	30.06.1966
10.	dom mieszkalny	Główna	37	A/3579/622/Wł	21.05.1976
11.	nadszybie i wieża szybu Witold (Gorce)			A/3583/810/Wł	25.07.1981
12.	maszynownia w zespole szybu Witold (Gorce)			A/3583/810/Wł	25.07.1981
13.	hala kompresorów szybu Witold (Gorce)			A/3583/810/Wł	25.07.1981
14.	kościół paraf. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP (Kuźnice)	Żeromskiego	23a	A/5933/1-2	28.07.2014
15.	plebania (Kuźnice)	Żeromskiego	23a	A/5933/1-2	28.07.2014

Lp.	Obiekt/zespół	Ulica	Nr	Nr rejestru	Data
16.	wieża nadszybowa szybu Józef, Kuźnice			A/3584/809/Wł	25.07.1981

Największa liczba obiektów z terenu gminy Boguszów – Gorce ujętych w rejestrze zabytków województwa dolnośląskiego to obiekty sakralne, zgodnie z poniższym wykresem.

Obiekty w rejestrze zabytków w podziale na rodzaj

Wykres 1. Obiekty w rejestrze zabytków na terenie gminy Boguszów – Gorce w podziale na rodzaj.

Zdecydowana większość obiektów z terenu gminy ujętych w rejestrze zabytków cechuje się dobrym stanem technicznym.

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od ww. obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów;
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Prace mające charakter bieżącej konserwacji, np. odświeżanie ścian we wnętrzu obiektu bez zmiany ich kolorystyki i wymiany tynków, miejscowa wymiana instalacji np. gniazd elektrycznych, kranów itp., wymiana powojennego wystroju wnętrz bez naruszania zabytkowej substancji obiektu, nie wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, jedynie zgłoszenia właściwemu konserwatorowi.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

5.2.4. Zestawienie obiektów z terenu gminy Boguszów - Gorce wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Ewidencja zabytków, w brzmieniu ww. Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.), art. 21, jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Ewidencja zabytków jest uporządkowanym zbiorem opracowań, wykonywanym wg jednorodnych wzorców, stanowiącym podstawowe informacje o obiektach zabytkowych. Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Natomiast gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) danej gminy.

Za kryteria decydujące o wpisie obiektu do ewidencji przyjęto:

- czas powstania – nie później niż lata 50 XX w.;
- stopień zachowania walorów zabytkowych;
- funkcję obiektu i wpływ jego formy na ogólny charakter zabudowy miejscowości;
- wartość historyczną, artystyczną i naukową.

Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Boguszów - Gorce przedstawiono w poniższej tabeli. Łącznie w zasobie GEZ znajduje się 405 obiektów.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Tabela 2. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Boguszów – Gorce.

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	Układ urbanistyczny miasta Boguszów – Gorce (historyczne centrum z obrzeżami)			A/6005/518 z dnia 2.12.1958 r.
	Boguszów Gorce	Układ urbanistyczny miasta Boguszów – Gorce			
	Boguszów Gorce	Układ ruralistyczny wsi Stary Lesieniec			
	Boguszów Gorce	Układ urbanistyczny Gorce			
	Boguszów Gorce	Układ urbanistyczny Kuźnice			
	Boguszów Gorce	Układ urbanistyczny osiedli mieszkaniowych zlokalizowanych w obniżeniu terenu w pd. Wsch. części miasta			
	Boguszów Gorce	cmentarz komunalny	1 Maja		
	Boguszów Gorce	kaplica na cmentarzu komunalnym	1 Maja		
	Boguszów Gorce	willa	1 Maja	5	
	Boguszów Gorce	willa, ob. Przedszkole nr 1	1 Maja	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	9	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	10	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	11	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	12	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	13	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	14	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	15	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	16.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	18	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	20	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	22	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	24	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	26	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	28	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	30	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	32	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	34	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	36	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	38	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	42	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	43	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	44	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	45	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	46	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	47	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	48	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	49	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	50	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	51	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	52	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	53	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	54	
	Boguszów Gorce	Siedziba Bractwa Strzeleckiego, ob. bud. Produkcyjny	1 Maja	55	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	56	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	58	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	60	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	61	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	63	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	65	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	67	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	69	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	70	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	71	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	72	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	73	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	74	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	75	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	76	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	78	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	80	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	82	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	84	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	86	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	90	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	92	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	94.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	96.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	98.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	100.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	102.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	104	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	106	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	1 Maja	108	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	cmentarz komunalny (Kuźnice)	Bema		
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	szkoła, ob. Podstawowa nr 6 (Kuźnice)	Bema	1	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	2	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	11	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	12	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	13	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	14	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	15	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Bema	16	
	Boguszów Gorce	d. cmentarz ewangelicki	Browarna		
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Browarna	1	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa z piekarnią, ob. dom mieszkalny	Browarna	2	
	Boguszów Gorce	plebania ewangelicka, ob. dom mieszkalny	Browarna	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	9	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	13	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	11	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	12	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	14	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Browarna	16	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Browarna	17	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Browarna	18	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Browarna	19/20	
	Boguszów Gorce (Gorce)	cmentarz komunalny (Gorce)	Chopina		
	Boguszów Gorce (Gorce)	kaplica cmentarna (Gorce)	Chopina		

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Chopina	4	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Chopina	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Chopina	8	
	Boguszów Gorce	budynek gazowni	Dworcowa	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny pracowników kolei	Dworcowa	4	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny pracowników kolei	Dworcowa	5	
	Boguszów Gorce	dworzec kolejowy	Dworcowa	6	
	Boguszów Gorce	magazyn kolejowy	Dworcowa	6	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Dworcowa	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Dworcowa	18a	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dworzec PKP, (Gorce)			
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	Dworzec PKP, (Kuźnice)			
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	1	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	2	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	4	
	Boguszów Gorce	gospoda, ob. dom mieszkalny	Główna	7	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	8	
	Boguszów Gorce	kamienica mieszczańska	Główna	9	A/3577/1729 z 30.06.1966
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	10	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	15	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	16	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	19	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	21a	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	22	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	29	
	Boguszów Gorce	dom cechu gwarków	Główna	31	A/3578/1465/Wł z 28.11.1995
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	32	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	33	
	Boguszów Gorce	pawilon handlowy	Główna	33a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	35	
	Boguszów Gorce	fabryka makaronu, ob. magazyn	Główna	35a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	37	A/3579/622/Wł z

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
					21.05.1976
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	38	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	39	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	40	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	41	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Główna	42	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Główna	43	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	1	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	2	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	5	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	6	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	8	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	10	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Górna	16	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny i sala katechetyczna (Kuźnice)	Górnicza	30	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	kaplica mszalna p.w. NSPJ i dom mieszkalny (Kuźnice)	Górnicza	31	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Grabskiego	27	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Grabskiego	33	
	Boguszów Gorce	dom kantora kościoła ewangelickiego	Grota-Roweckiego	2	A/3581/623/Wł z 22.05.1976
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Grunwaldzka	4	
	Boguszów Gorce (Gorce)	pocztą i przedszkole (Gorce)	Grunwaldzka	5	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Grunwaldzka	6	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Grunwaldzka	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Władysława Jagiełły	2	
	Boguszów Gorce	Fundacja cywilna Św. Barbary, ob. klasztor Sióstr Elżbietanek	Władysława Jagiełły	4	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Władysława Jagiełły	5	
	Boguszów Gorce	zespół kościelny	Jana Pawła II	1	
	Boguszów Gorce	kościół paraf. p.w. św. Trójcy	Jana Pawła II	1	A/1832/1728 z 30.06.1966
	Boguszów Gorce	plebania	Jana Pawła II	1	
	Boguszów Gorce	remiza straży pożarnej (ob. garaże przy murze oporowym kościoła)	Jana Pawła II		
	Boguszów Gorce	cmentarz parafialny	Kamiennogórska		
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kamiennogórska	3	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kamiennogórska	3a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kamiennogórska	5	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kamiennogórska	6	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kamiennogórska	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kamiennogórska	21	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kamiennogórska	22	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kamiennogórska	37	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprowicza	5	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprowicza	6	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprowicza	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprowicza	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprzaka	1	
	Boguszów Gorce	dom Diakonistek, ob. Biblioteka	Kasprzaka	7	A/3580/621/Wł z 21.05.1976
	Boguszów Gorce	zespół kościelny	Kasprzaka		
	Boguszów Gorce	kościół ewangelicki, ob. nieużytkowany	Kasprzaka	13	A/3576/637/Wł z 22.05.1976
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprzaka	17	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kasprzaka	18	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Kochanowskiego	1	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Kochanowskiego	2	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Kochanowskiego	3	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Kochanowskiego	4	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Kochanowskiego	5	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Kochanowskiego	6	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	1	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	2	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	3	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	4	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	4a	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	5	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	6	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	7	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Kolejowa	9	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	10	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	11	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	12	
	Boguszów Gorce	hotel z salą koncertową, ob. biurowy	Kolejowa	13	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	15	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	16	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	17	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	19	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	20	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	21	
	Boguszów Gorce	budynek biurowy Spółki Kopalnianej, ob. Szkoła Podst. nr	Kolejowa	33	
	Boguszów Gorce	stajnie z częścią mieszkalną	Kolejowa	33	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	35	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	36	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	37	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	38	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	39	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	40	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	41	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	42	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	43	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	44	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	45	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	46	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	47	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	48	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	49	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kolejowa	51	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Kopernika	2	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	szkoła, ob. Podstawowa (Kuźnice)	Kopernika	7	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	34	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	40	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	45	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejscowość			obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	69	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	70	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	kościół pomocniczy p.w. Św. Barbary (Stary Lesieniec)	Kosynierów	71	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	72	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	Dawna szkoła	Kosynierów	81	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	86	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	87	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	89	
	Boguszów Lesieniec)	Gorce	(Stary	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	Kosynierów	90	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	3	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	4	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	9	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	11	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	18	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	23	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	25	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	27	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	29	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	38	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	48	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	50	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	51	
	Boguszów Gorce (Gorce)			dom mieszkalny (Gorce)	Kościuszki	52	
	Boguszów Gorce (Gorce)			kościół ewangelicki ob. polsko-katolicki (Gorce)	Kościuszki		
	Boguszów Gorce			dom mieszkalny	Krótką	2	
	Boguszów Gorce			dom mieszkalny	Krótką	3	
	Boguszów Gorce			dom mieszkalny	Kusocińskiego	8	
	Boguszów Gorce			dom mieszkalny	Kusocińskiego	13	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Kusocińskiego	24	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Matejki	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Matejki	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Matejki	10	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Matejki	11	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Matejki	12	
	Boguszów Gorce	kościół polsko-kat. p.w. św. Pawła Apostoła	Mickiewicza		A/3601/1405/Wł z 20.06.1994 r.
	Boguszów Gorce	plebania kościoła starokatolickiego, ob. plebania kościoła polsko-katolickiego	Mickiewicza	2	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Mickiewicza	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Mickiewicza	4	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Mickiewicza	6.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Mickiewicza	7.	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Mickiewicza	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny, ob. poczta	Mickiewicza	9	
	Boguszów Gorce (Kućnice)	willa Treutla, ob. Nadleśnictwo Wałbrzych (Kućnice)	Miła	2	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Ogrodowa	1	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Ogrodowa	2	
	Boguszów Gorce	ratusz	Odrodzenia pl.	1	A/3582/641/Wł z 15.06.1976
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	2	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny, ob. biblioteka i centrum kultury	Odrodzenia pl.	4	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	5	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	9	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	10	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	11	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	12	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	14	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	15	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Odrodzenia pl.	16	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Polna W.	1,2	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dwór (Stary Lesieniec)	Poniatowskiego	57	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	oficyna dworska (Stary Lesieniec)	Poniatowskiego	57d	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	park dworski (Stary Lesieniec), dz. 517, 357, 356			
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Promyka	3-3a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	18	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	20	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	23	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	24	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	25	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	26	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	27	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Raławicka	30	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	1a	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	4	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	5	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	6,8	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	12	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	16	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	17-17a	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	19	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	20	
	Boguszów Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Reymonta	22	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Różana	1	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Różana	2	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Różana	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Rynek	1	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Rynek	1a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Rynek	2	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	5	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	10	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	18	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	19	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	20	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	27	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	28	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	29	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	31	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	32	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	34	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	37	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	43	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	45	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	46	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	47	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Sienkiewicza	49	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Słowackiego	1	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Słowackiego	2	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Słowackiego	5	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Staszica	1	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Staszica	2	
	Boguszów Gorce (Gorce)	szkoła podstawowa (Gorce)	Staszica	5	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	3	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	4	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Strażacka	9	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	10	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	11	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	17	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	23	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	27	
	Boguszów Gorce	zajazd, ob. dom mieszkalny	Strażacka	31	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	31a	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	35	
	Boguszów Gorce	kamienica czynszowa, ob. dom mieszkalny	Strażacka	35a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Strażacka	36-36a	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Strażacka	40	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	1	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	2	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	5	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	6	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	7	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	8	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	36	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	37	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	38	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	39	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	40	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	41	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Szkolna	42	
	Boguszów Gorce	zespół budynków szkolnych:	Szkolna	2 i 3	
	Boguszów Gorce	szkoła ob. Podstawowa nr 1	Szkolna	3	
	Boguszów Gorce	szkoła - bud. adm.	Szkolna	4	
	Boguszów Gorce	szkoła - sala gimnastyczna	Szkolna	5a	
	Boguszów Gorce	szkoła - budynek gospodarczy 1	Szkolna	3	
	Boguszów Gorce	szkoła - budynek gospodarczy 2	Szkolna	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Średnia	1	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	św. Barbary	73	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	św. Barbary	75	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	św. Barbary	76	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	św. Barbary	79	
	Boguszów Gorce (Stary Lesieniec)	dom mieszkalny (Stary Lesieniec)	św. Barbary	80	
	Boguszów Gorce (Gorce)	zespół zabudowy powierzchni szybu Witold (Gorce):	Traugutta		
	Boguszów Gorce (Gorce)	hala kompresorów szybu Witold (Gorce)	Traugutta		A/3583/810/Wł z 25.07.1981
	Boguszów Gorce (Gorce)	maszynownia w zespole szybu Witold (Gorce)	Traugutta		A/3583/810/Wł z 25.07.1981
	Boguszów Gorce (Gorce)	nadszybie i wieża szybu Witold (Gorce)	Traugutta		A/3583/810/Wł z

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
					25.07.1981
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	3	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	4	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	11	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	19	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	23	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	24	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Traugutta	27	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Tunel	1	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Walentyńowicz	6	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Walentyńowicz	10	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Walentyńowicz	12	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Walentyńowicz	14	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Walentyńowicz	16	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Walentyńowicz	18	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Wałbrzyska	3	
	Boguszów Gorce	dom mieszkalny	Wałbrzyska	5	
	Boguszów Gorce	budynek przychodni	Wałbrzyska	19	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Warszawska	1	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Warszawska	2	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Warszawska	3,/4	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Warszawska	6,/7	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Warszawska	8,/9	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Waryńskiego	14/14a	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Waryńskiego	38	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	Wieża nadszybowa szybu Józef, Kuźnice			A/3584/809/Wł z 25.07.1981 r.
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	1	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	2	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	3	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	4	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	5	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	6	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	8	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	9	

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Lp.	miejsowość	obiekt/ zespół	ulica	nr	Rejestr zabytków
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	10	
	Boguszów-Gorce	dom mieszkalny	Wyspiańskiego	11	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Zachodnia	12	
	Boguszów Gorce (Gorce)	dom mieszkalny (Gorce)	Zachodnia	19	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	6	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	15	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	18	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	20	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	21	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	25/27	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	26	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	29	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	46	
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	dom mieszkalny (Kuźnice)	Żeromskiego	48	
	Boguszów-Gorce (Gorce)	Zespół kościelny			
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	Kościół paraf. p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP (Kuźnice)	Żeromskiego	23a	A/5933/1-2 z 28.07.2014 r.
	Boguszów-Gorce (Kuźnice)	Plebania (Kuźnice)	Żeromskiego	23a	A/5933/1-2 z 28.07.2014 r.

Stan obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Boguszów – Gorce jest zróżnicowany. Część obiektów mieszkalnych posiada wymienioną stolarkę drzwiową, okienną, pokrycie dachowe czy wykonaną nową elewację.

Złym stanem technicznym charakteryzuje się także część zabudowy w ścisłym centrum miasta, jednakże w ostatnich latach obserwuje się systematyczne działania rewitalizacyjne kolejnych kamienic.

W celu przeprowadzenia prac remontowych, wymagających pozwolenia na budowę (przebudowa dachu, rozbudowa budynku) przy zabytku znajdującym się w Gminnej Ewidencji Zabytków należy wystąpić z wnioskiem do Starostwa Powiatowego. Pozwolenie na budowę zostanie wydane po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W przypadku prac niewymagających pozwolenia na budowę, właściciel zabytku zgłasza prace do starostwa powiatowego, które zostają zaopiniowane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5.2.5. Zabytki ruchome

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje zabytek ruchomy, jako „rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece zalicza się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne oraz inne obiekty niebędące w pełni dziełami sztuki (np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła, obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i order, militaria, pamiątki historyczne, przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami). Ponadto, prócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli, także ich wystrój architektoniczny nazywany jest zabytkiem ruchomym (np. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny: gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych oraz rzeźby ogrodowe, fontanny, kapliczki i krzyże przydrożne, drogowskazy kamienne, nagrobki itp.). Rejestr Zabytków Ruchomych prowadzony jest podobnie jak Rejestr Zabytków Nieruchomych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku lub z obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru zabytków ruchomych nie wpisuje się obiektów znajdujących się w inwentarzu muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Na terenie gminy wśród zasobu zabytków ruchomych na uwagę zasługują meble gabinetowe w gabinecie Burmistrza pochodzące z XIX w.

5.2.6. Zabytki archeologiczne

Obszar gminy Boguszów - Gorce został rozpoznany stosowaną obecnie metodą powszechnej inwentaryzacji zabytków archeologicznych Polski pod nazwą archeologiczne zdjęcie polski (AZP). Obszar gminy Boguszów - Gorce znajduje się na 5 obszarach AZP: 86-20, 87-20, 87-21, 88-20, 88-21.

Zabytki archeologiczne na terenie miasta Boguszów – Gorce:

- Boguszów – obszar ochrony archeologicznej reliktyw przedlokacyjnej osady i lokacyjnego miasta
- Boguszów – obszar ochrony archeologicznej wzgórza kościelnego
- Boguszów – obszar ochrony archeologicznej dla terenów eksploatacji pierwszych sztolni i szybów wydobywczych
- Boguszów – obszar obserwacji archeologicznej dla miasta nowożytnego
- Stary Lesieniec - obszar obserwacji archeologicznej dla nowożytnego siedliska wsi o genezie średniowiecznej
- stanowiska archeologiczne – 4 w granicach administracyjnych miasta (przedstawione w poniższej tabeli).

Tabela 3. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Boguszów – Gorce.

Lp.	Lokalizacja	Numer AZP	Numer stanowiska na AZP	Numer stanowiska w miejscowości	Funkcja, chronologia, kultura
1	Gorce	87-20	1	1	Znalezisko luźne - 117-138 r. p. n. e.
2	Gorce	87-20	2	2	Hałda i szyb kopalniany – epoka nowożytna
3	Gorce	87-20	3	3	Hałda i szyb kopalniany – epoka nowożytna
4	Kuźnice Świdnickie	87-21	13	1	Ślad osadnictwa - średniowiecze

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne odgrywa istotną rolę w jednoczeniu i określaniu kulturowej tożsamości grup społecznych. Odzwierciedla jej oczekiwania, które są wyrażane m. in. w formie języka, literatury, muzyki, tańca, obyczajów, ubioru.

Na terenie gminy Boguszów – Gorce kultywowane są tradycje związane z górnictwem. Corocznie na terenie gminy obchodzone jest święto Barbórki.

Na terenie gminy na w obiekcie po dawnej kopalni (szyb Witold) zlokalizowana jest Izby Pamięci Górnictwa i Kopalnictwa. Wśród eksponatów, zgromadzonych dzięki ofiarności górników i ich rodzin, znaleźć można wiele pamiątek związanych z kopalnianym trudem. Znajdują się tu stare plany, zdjęcia, dokumenty, a także górnicze mundury. Nie brakuje lamp z różnych okresów, masek przeciwpyłowych

oraz przeciwigazowych. Kolekcje kopalnianych eksponatów wzbogacają dyplomy i kufle z karczm górniczych. W izbie znajdują się także oryginalne narzędzia pracy górników: kilofy, łopaty, siekiery górnicze, a także znakomicie zachowane haki łaźniowe.

W celu ochrony i kultywowania lokalnych tradycji górniczych Centrum „Witold” systematycznie organizuje zajęcia edukacyjne dla dzieci. Zajęcia prowadzone są w formie dwugodzinnych warsztatów podczas, których uczestnicy mają okazję zwiedzić Centrum „Witold” oraz poznać historię tego miejsca. Dodatkową atrakcją są zabawy o tematyce górniczej, a także przymierzanie hełmów i czapek od górniczego munduru galowego. Podczas zajęć uczestnicy mogą też własnoręcznie przekonać się jak ciężkie są narzędzia, którymi na co dzień posługiwali się górnicy.

Na terenie gminy rozwija się rzemiosło artystyczne. W Boguszkowie-Gorcach zlokalizowane są dwie pracownie rzeźbiarskie jedna pracownia rzeźbiarsko-malarska.

Boguszków - Gorce prowadzi współpracę partnerską francuskim Piennes, czeskim Smirice, polskim Dobrym Miastem oraz Radzionkowem.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Dla potrzeb lepszego diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT słabych i mocnych stron gminy Boguszków - Gorce, a także szans i zagrożeń.

Mocne strony:

- 1) bogata i interesująca historia gminy;
- 2) zasób zabytków na terenie gminy, w tym wpisanych do rejestru zabytków;
- 3) dobrze zachowane układy urbanistyczne;
- 4) prowadzona gminna ewidencja zabytków;
- 5) obiekty zabytkowe wysokiej klasy: najwyższy położony zabytkowy Ratusz w Polsce, kościoły;
- 6) zabytki techniki, w tym m. in. dworce kolejowe, nadszuby i wieża szybu Witold;
- 7) prowadzona systematyczna rewitalizacja obiektów zabytkowych (m. in. zabytkowych kamienic, nadszuby i wieża szybu Witold);
- 8) rozpoznany i udokumentowany zasób cmentarzy gminnych;
- 9) obszary chronione oraz walory przyrodnicze na terenie gminy;
- 10) odbywające się imprezy kulturalne;
- 11) przynależność do Aglomeracji Wałbrzyskiej;
- 12) aktualizowana strona Urzędu Miejskiego pod kątem atrakcji turystycznych i infrastruktury turystycznej;
- 13) obecność szlaków turystycznych;
- 14) nadanie nowych funkcji obiektom – np. punkt widokowy na terenie dawnego szybu;
- 15) rozwijająca się agroturystyka;

- 16) korzystne położenie geograficzne, sąsiedztwo z Czachami;
- 17) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące obszar całego miasta;
- 18) opracowane i aktualizowane w miarę potrzeb Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- 19) Planowana budowa obwodnicy, której realizacja odciąży ruch samochodowy w centrum zabytkowej zabudowy.

Słabe strony:

- 1) zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- 2) niedostatecznie wykorzystany potencjał gminy jako ośrodka turystycznego;
- 3) niedostatecznie rozwinięty system promocji gminy i jej zasobów;
- 4) brak odpowiedniego wyeksponowania obiektów zabytkowych;
- 5) nieprawidłowe modernizacje obiektów zabytkowych (prowadzone często bez wymaganych zezwoleń) powodujące czasem bezpowrotną utratę wartości historycznych i kulturowych;
- 6) zaniedbane cmentarze i założenia parkowe;
- 7) niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- 8) niskie środki w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 9) niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- 10) brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych;
- 11) brak forum wymiany doświadczeń w zakresie działań ochronnych przy zabytkach;
- 12) brak szkoleń lub spotkań z przedstawicielami Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków;
- 13) niewystarczające środki na realizację działań rewitalizacyjnych i modernizacyjnych.

Szanse:

- 1) budowa obwodnicy miasta Boguszów – Gorce;
- 2) przebieg Cyklostrady przez teren miasta jako szansa dalszego rozwoju turystyki;
- 3) dotacje gminne na zabiegi rewitalizacyjne;
- 4) opracowanie interaktywnej mapy eksponującej zabytki gminy;
- 5) podjęcie starań na rzecz odzyskania świetności zdegradowanych obiektów zabytkowych wysokiej klasy;
- 6) zwiększenie środków budżetowych gminy na działania związane z ochroną zabytków;
- 7) pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków;
- 8) dalszy rozwój agroturystyki i jej wsparcie merytoryczne poprzez opracowanie w formie elektronicznej biuletynów zawierających aktualne informacje o walorach krajoznawstwa kulturowego w bezpośrednim sąsiedztwie gospodarstwa agroturystycznego;
- 9) szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych gminy, przyciągająca turystów;

- 10) wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne;
- 11) aktualizacja dokumentów strategicznych, które przyczynią się do poprawy warunków życia ludności i stanu dziedzictwa kulturowego;
- 12) współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk);
- 13) współpraca gminy i organizacji pozarządowych z miejscowymi szkołami w zakresie włączenia do programów nauczania lekcji o lokalnym krajobrazie kulturowym, organizowanie wycieczek, których trasy uwzględniałyby zasoby zabytków regionalnych;
- 14) zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd.;
- 15) powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych;
- 16) zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy;
- 17) komplementarność Programu Gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Dolnośląskiego

Zagrożenia

- 1) niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych;
- 2) niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych;
- 3) niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska;
- 4) zanik tradycji i tożsamości regionalnych;
- 5) migracje ludności;
- 6) częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 7) niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych.

7. Założenia programowe

7.1. Cele szczegółowe i działania Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Boguszów - Gorce na lata 2024-2027

Ustalone poniżej priorytety, cele szczegółowe i wynikające z nich działania wyznaczają politykę gminy w zakresie ochrony zabytków na lata 2024-2027.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Boguszów - Gorce na lata 2024-2027 będzie realizowany zgodnie z poniższymi priorytetami:

- 1) PRIORYTET 1 – PROWADZENIE POLITYKI GMINNEJ MAJĄCEJ NA CELU ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH**
- 2) PRIORYTET 2 – ODPOWIEDNIE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W CELU PRZYBLIŻENIA TYCH WALORÓW ZARÓWNO MIESZKAŃCOM GMINY, JAK I ODWIEDZAJĄCYCH TEREN GMINY TURYSTOM**

Dla realizacji wyznaczonych priorytetów zostały określone cele szczegółowe wraz z proponowanymi działaniami.

Tabela 4. Harmonogram działań przewidzianych do realizacji w ramach Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów – Gorce na lata 2024-2027.

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
PRIORYTET 1 – PROWADZENIE POLITYKI GMINNEJ MAJĄCEJ NA CELU ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH	Cel szczegółowy 1.1 Organizacja zasad wsparcia dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych	Utrzymanie obiektów zabytkowych we właściwym stanie technicznym i estetycznym oraz prowadzenie prac remontowo - konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność gminy oraz dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy	Systematycznie	Gmina Boguszów - Gorce
		Identyfikacja najpilniejszych potrzeb przy obiektach w najgorszym stanie technicznym	Systematycznie	Gmina Boguszów - Gorce
		Stała współpraca z WUOZ we Wrocławiu	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce, WUOZ we Wrocławiu
	Cel szczegółowy 1.2 Bezpośrednie wsparcie dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych z budżetu Gminy	Nawiązanie współpracy z prywatnymi właścicielami obiektów zabytkowych w celu jak najszerzego ich wykorzystania w promocji Gminy	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		Ochrona układów urbanistycznych na terenie gminy, w tym m. in. podporządkowanie i zharmonizowanie nowej zabudowy z istniejącymi obiektami o wartościach kulturowych i zabytkowych w zakresie linii zabudowy, zasadniczych proporcji wysokościowych i kubaturowych	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
		Ochrona stanowisk archeologicznych poprzez: - prowadzenie działań inwestycyjnych po przeprowadzeniu nadzoru archeologicznego lub badań wykopaliskowych, - wskazanie lokalizacji w dokumentach planowania przestrzennego.	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
		Prace porządkowe na cmentarzach na obszarze gminy	Sukcesywnie	Gmina Boguszów – Gorce, zarządcy
		Wsparcie działań na rzecz poprawy stanu estetyki otoczenia kościołów z terenu Gminy	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
	Cel szczegółowy 1.3 Monitorowanie stanu	Aktualizacja danych Gminnej Ewidencji Zabytków -	W miarę potrzeb	Gmina Boguszów - Gorce

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
	zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	zakładanie nowych kart adresowych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy		
		Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	2027 r.	Gmina Boguszów - Gorce
		Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	Koniec roku 2025 r.	Gmina Boguszów - Gorce
		Działania władz samorządowych związane z wpisaniem do rejestru zabytków ważnych dla dziedzictwa kulturowego gminy	W miarę potrzeb	Gmina Boguszów - Gorce
	Cel szczegółowy 1.4 Dbłość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie	Ścisłe powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi Gminy	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		Uwzględnienie w działaniach inwestycyjnych realizowanych przez gminy prawidłowego zagospodarowania otoczenia zabytkowych obiektów	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
		Doinwestowanie turystyki pieszej i rowerowej w gminie	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
	Cel szczegółowy 1.5 Określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych	Przekazywanie właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskiwania dodatkowego wsparcia finansowego (zwłaszcza z funduszy europejskich)	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
		Podjęcie działań w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
CEL GŁÓWNY 2 – ODPOWIEDNIE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W CELU PRZYBLIŻENIA TYCH WALORÓW ZARÓWNO MIESZKAŃCOM GMINY, JAK I ODWIEDZAJĄCYCH TEREN GMINY TURYSTOM	Cel szczegółowy 2.1 Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego	Organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom Gminy i regionu wartości historyczne Gminy	Corocznie w miarę możliwości	Gmina Boguszów - Gorce
		Analiza możliwości realizacji wydarzeń kulturalnych promujących dziedzictwo kulturowe gminy w momencie szczytowym sezonu turystycznego	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
	Cel szczegółowy 2.2 Wykorzystanie Internetu i multimediów w celu nowoczesnej promocji walorów zabytkowych	Aktualizacja informacji o zasobie zabytkowym gminy na stronie internetowej gminy lub innej, dedykowanej	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		Stworzenie systemu informacji przestrzennej z warstwą informacyjną na temat obiektów zabytkowych wchodzących w skład Gminnej Ewidencji Zabytków oraz udostępnienie go na forum publicznym	Do końca 2024 r.	Gmina Boguszów - Gorce
		Umieszczanie tablic informacyjnych w pobliżu zabytków (także w języku angielskim oraz kodami QR)	W miarę możliwości	Gmina Boguszów - Gorce
		Nawiązywanie współpracy w zakresie dobrych praktyk w ramach partnerstwa krajowego i zagranicznego	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
	Cel szczegółowy 2.3 Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego	Wspieranie działalności organizacji pozarządowych związanych z historią i kulturą oraz innych instytucji kultury	Sukcesywnie	Gmina Boguszów - Gorce
		Realizacja działań edukacyjnych z zakresu dziedzictwa kulturowego przez placówki oświatowe z terenu miasta (pogadanki, konkursy itp.)	Sukcesywnie	Placówki oświatowe z terenu miasta, Gmina Boguszów - Gorce
		Wydawanie i wspieranie	Sukcesywnie	Gmina Boguszów –

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW - GORCE
NA LATA 2024-2027

Priorytety	Cele szczegółowe	Działania	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny
		publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego		Gorce, inne podmioty
		Organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego	Sukcesywnie	Gmina Boguszów – Gorce, inne podmioty

Źródło: Opracowanie własne.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w *Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów - Gorce na lata 2024-2027* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 2) finansowych – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy;
- 3) koordynacji – obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa i gminy, współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- 4) społecznych – obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 5) kontrolnych – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów - Gorce na lata 2024-2027 po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Miejskiej, w celu przyjęcia go Uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Burmistrz będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawiał je Radzie Miejskiej.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

- 1) ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- 2) efektywność wykonania zadań;

- 3) wartość finansową zrealizowanych zadań;
- 4) zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiadającymi za zabytki.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady, które zawiera Rozdział 7. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840 z późn. zm.). Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną, w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane, m. in. z następujących źródeł:

- 1) z budżetu gminy finansowanie odbywa się w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) lub dotyczy stanowisk archeologicznych odkrytych na terenie będącym własnością gminy;
- 2) z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego o w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840 z późn. zm.);
- 3) z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840 z późn. zm.);
- 4) z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840 z późn. zm.) w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy;
- 5) z dotacji unijnych;
- 6) od fundacji;
- 7) od osób fizycznych, prawnych, kościelnych.

10.1. Dotacje

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 poz. 840, ze zm.) dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. Dotacja udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;

- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dysponuje instrumentami finansującymi działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego na mocy przyjętych rozwiązań wynikających z „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”. Jednym z trzech instrumentów wdrażania przyjętych celów częściowych są Narodowe Programy Kultury, w tym Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Określony jest on poprzez podprogramy, priorytety i działania, które MKiDN realizuje w corocznie ogłaszanych programach.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co roku ogłasza programy, w ramach których można się ubiegać o dofinansowanie projektów związanych z ochroną zabytków. Mimo, że są one ogłaszane każdego roku, zakres merytoryczny i tematyczny w poszczególnych latach zasadniczo nie ulegał zmianie.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

W okresie obowiązywania *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miasto Boguszów – Gorce na lata 2024-2027*, gmina w miarę możliwości postara się przeznaczyć środki na konserwację zabytków zdobyte z różnych źródeł. Będą one przeznaczone na cele wyznaczone przez administrujących zabytkowymi obiektami. Na bieżąco wg potrzeb wykonywane będą prace renowacyjne obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy oraz dużą ilość obiektów posiadających wartości zabytkowe Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy.

Spis tabel

TABELA 1. ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW W GMINIE BOGUSZÓW – GORCE.....	38
TABELA 2. WYKAZ OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW NA TERENIE GMINY BOGUSZÓW – GORCE.....	42
TABELA 3. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY BOGUSZÓW – GORCE....	56
TABELA 4. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W RAMACH GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIASTO BOGUSZÓW – GORCE NA LATA 2024-2027.....	60

Spis rysunków

RYSUNEK 1. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE BOGUSZA NA PODSTAWIE MAPY Z 1956 R.....	31
RYSUNEK 2. WIDOK NA FRAGMENT UKŁADU URBANISTYCZNEGO MIASTA BOGUSZÓW.....	34

Spis fotografii

FOTOGRAFIA 1. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. TRÓJCY.....	34
FOTOGRAFIA 2. WIDOK NA KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP.....	35
FOTOGRAFIA 3. WIDOK NA KOŚCIÓŁ KATOLICKI PW. ŚW. PIOTRA I PAWŁA.....	35
FOTOGRAFIA 4. WIDOK NA KOŚCIÓŁ POMOCNICZY PW. ŚW. BARBARY.....	36
FOTOGRAFIA 5. WIDOK NA DAWNY KOŚCIÓŁ EWANGELICKI PRZY UL. KOŚCIUSZKI.....	36
FOTOGRAFIA 6. WIDOK NA DAWNY KOŚCIÓŁ EWANGELICKI PRZY UL. KASPRZAKA.....	36
FOTOGRAFIA 7. WIDOK NA ZAŁOŻENIE DWORSKIE W STARYM LESIEŃCU.....	37
FOTOGRAFIA 8. WIDOK NA RATUSZ.....	37

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2024 poz. 1292) ustawa nakłada na gminę obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Zgodnie z obowiązującymi przepisami gminny program opieki nad zabytkami opracowuje się na okres 4 lat.

Program ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Przyjęcie programu opieki nad zabytkami umożliwi samorządowi gminy wykonywanie zadań własnych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W związku z powyższym uznaje się za zasadne przyjęcie przedmiotowej uchwały.